

as 70

AMATÉRSKÁ
SCÉNA

ROČNÍK 7
ČERVENEC
4 KČS

7

PŘEDSTAVUJEME VÁM

dnes čtyři zasloužilé organizátory ochotnického divadla v Severomoravském kraji. Při jiných příležitostech představujeme nejúspěšnější ochotnické režiséry a herce. Jsme si však vědomi, že bez práce často málo známých organizátorů nebylo by našeho ochotnického divadla. – Autorem připojených charakteristik je náš přední spolupracovník ze Severomoravského kraje Cyril Bláha.

REDAKCE

BOHUMIL MATULA

Je učitelem v Lubině, okres Nový Jičín. Ročník 1917, dnes aktivní režisér (i loutkář) a organizátor všech divadelních akcí na Novojičínsku. Po dlouhá léta předsedal okresní sekci pro divadlo a byl členem krajské, dnes je předsedou okresního výboru SČDO v Novém Jičíně.

Je znám rovněž jako autor dvou her pro mládež a četných článků o divadle v okresním i krajském tisku. Na svých četných působištích, jako například v Dobré u Frýdku, Fryčovicích, Hukvaldech, Kopřivnici a Štamberku zakládal ochotnické soubory i loutkové scény. Je spoluzakladatelem festivalů ŠDÚ (Štamberkské divadelní úterky) a Lubinského vesna. Je všude tam, kde se něco děje okolo divadla.

JOSEF RYŠKA

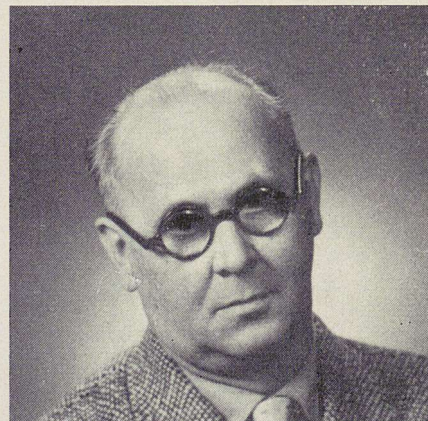
Povoláním technik VŽKG, pracuje v ochotnickém divadle čtyřicet let. Je režisérem divadelního souboru OB SLEZAN ve Václavovicích na okrese Frýdek-Místek. S tímto souborem, který pracuje nepřetržitě od roku 1945, nastudoval přes šedesát premiér. Od roku 1951 je členem okresního poradního sboru, posledních pět let zastává funkci předsedy okresní divadelní sekce ve Frýdku-Místku a člena krajské v Ostravě. Je okresním tiskovým důvěrníkem SČDO, jedním z organizátorů přehlídek a celé divadelní činnosti na okrese a dobrým propagátorem SČDO. Za svoji práci získal řadu čestných uznání města, okresu i kraje.

JAROSLAV BLAHOŇOVSKÝ

Důchodce, člen SČDO, předseda okresní divadelní sekce ve Vsetíně a člen krajské

sekce v Ostravě, předseda okresní soutěžní poroty. Je to důsledný pracovník, dobře informovaný o problémech ochotnického divadla na Vsetínsku, kde pracuje od r. 1945 nejen jako herec a režisér, ale i jako funkcionář. Celý svůj čas věnuje práci pro rozvoj ochotnického divadla na okrese Vsetín.

JOŽA BRUS

Jedna z nejpoulnějších postav severomoravského ochotnického divadla, v němž je jako herec, režisér, organizátor a funkcionář činný od roku 1910. Z jeho minulosti vám prozradíme, že byl členem ústředního výboru ÚMDOČ a předsedou Bezručova divadelního okrsku v Opavě. Dodnes je aktivním režisérem divadelního souboru Dilo v Opavě, pokladníkem okresního výboru SČDO, okresním porotcem a organizátorem různých divadelních akcí, propagátorem Svazu i Amatérské scény. Je nositelem řady uznání za práci v ochotnickém hnutí, od r. 1955 zlatého Tylova odznaku.

NA CO UŽ MNOHÝ ZAPOMNĚL A CO JEŠTĚ KAŽDÝ NEZNÁ

Když jsme před dvěma léty zahajovali práce na formulování definitivních stanov ochotnické organizace, kterou jsme chtěli založit, musili jsme obnovovat a znovu uvádět v život zásady téměř upadlé v zapomenutí, protože se jich dlouhá léta neužívalo. Jen ti starší z nás — a to ještě zdaleka ne všichni — jsme se rozpomínali na to, jakými pravidly se vlastně taková organizace řídí, jaké má orgány, jaké jsou jejich povinnosti a pravomoci, jak se tyto orgány ustávají — a mnoho dalších problémů jsme museli brát v úvahu. Chtěli jsme vytvořit stanovy jasné a přesné, aby byly směrnici pro všechny základní skutečnosti, které se mohou vyskytnout. Snad se nám to podařilo.

Zanedlouho se budeme sjíždět do Hronova. Ústřední výbor Svazu českých divadelních ochotníků tam na první srpnovou neděli svolal svazovou konferenci delegátů, která je podle stanov vrcholným orgánem Svazu. Domníváme se, že nebude na škodu, když si předem ujasníme, jak se konference oběsí a jak by měla probíhat.

Výběr delegátů na svazovou konferenci probíhá podle stanov a jednacního řádu tak, že okresní konference (na ně jsou zváni všichni členové SČDO v okrese) zvolí na každých i započatých 20 členů jednoho delegáta na krajskou konferenci. Tito delegáti pak na krajských konferencích volí na každých 10 delegátů jednoho delegáta na konferenci svazovou. Počet těchto delegátů tedy bude dosti přesně vyjadřovat počet organizovaných členů v okresech a krajích; početně silné oblasti mají početnější zastoupení na svazové konferenci delegátů. A vzhledem k tomu, že tato konference rozhoduje ve všech zásadních otázkách Svazu, má také silný okres (kraj) odpovídající míru vlivu na rozhodování. Počet delegátů není proto předem určen ani znám a řídí se skutečným počtem členů Svazu. Proto bude nesmírně důležité, aby všichni zvolení delegáti byli včas ohlášení ústřednímu výboru SČDO, aby bylo možno včas rozeslat po-

zvánky. Všichni delegáti (zvoleni mohou být jen plnoprávní členové, tj. ti, kteří mají mj. také zaplacené členské příspěvky!) jsou zváni jmenovitě. Konference je schopna usnášení, je-li přítomna alespoň polovina pozvaných delegátů. Pokud by se tento počet nesešel ve stanovenou hodinu, koná se konfe-

PŘED HRONOVSKOU KONFERENCÍ DELEGÁTŮ SČDO

rence o hodinu později za jakéhokoli počtu.

A nyní k vlastnímu jednání svazové konference.

Konferenci zahájí místopředseda ústředního výboru Svazu, který přivítá všechny delegáty a hosty a konstatuje, zda je konference schopná usnášení; pak dá zvolit pracovní předsednictvo (v něm musí být čelní představitelé SČDO), zapisovatele (nemusí sám pořizovat zápis, ale musí jej ověřit) a komise: mandátovou, volební a návrhovou (tyto tři musí být ustaveny, vedle toho mohou být podle potřeby vytvořeny ještě komise další).

Komise mandátová ověří oprávnění všech delegátů účastnit se aktivně jednání konference a zjistí jejich počet.

Komise volební během konference z návrhu odstupujícího výboru, z návrhů došlých před konferencí a podaných oprávněnými delegáty přímo na konferenci sestaví kandidátku ústředního výboru, ústřední kontrolní komise a předsedy smírčí rady, kterou předloží konferenci se zdůvodněním kandidatury jednotlivých navržených členů. Řídí vlastní provedení voleb a dbá o jejich regulérnost (podle čl. XI, 2 stanov jsou volby do všech orgánů tajné). Po skončení voleb vy-

hlašuje výsledky a ověřuje zápis o provedených volbách, který se stává součástí zápisu o jednání konference.

Komise návrhová má za úkol vypracovat a předložit konferenci k projednání a ke schválení usnesení, které má obsahovat zásadní pokyny pro práci ústředních orgánů Svazu pro příští funkční období (letos se bude poprvé volit na období dvouleté).

Po zvolení komisí (každá si zvolí svého předsedu) přednese předseda ústředního výboru SČDO zprávu o činnosti ÚV v uplynulém období. V této zprávě musí delegátům podat výstižnou informaci o tom, jak plnil ústřední výbor usnesení minulé konference, resp. jakou vyvíjel iniciativu. Tuto zprávu pak doplní zpráva ústřední kontrolní komise, která zhodnotí a podrobí kritice činnost ÚV a jeho hospodaření. Pokud neshledá nesprávnosti, navrhne pak ústřední kontrolní komise, aby bylo ústřednímu výboru uděleno absolutorium, to znamená, aby byla jeho činnost schválena a jeho členové mohli odejít z funkcí. (V případě, že by ústřední výbor nebo některý jeho člen z vlastního zavinění nesplnili některý úkol, navrhne ústřední kontrolní komise způsob a termín nápravy.) Obě zprávy pak doplní zpráva předsedy smírčí rady. Po těchto zprávách následuje diskuse k předneseným zprávám; delegáti mají právo žádat vysvětlení, příp. doplnění zpráv, kritizovat činnost vrcholných orgánů Svazu, neboť tyto orgány jsou ze své činnosti konferenci odpovědní. Po provedené rozpravě rozhodnou delegáti hlasováním o udělení absolutoria. Pokud je uděleno, přechází další řízení schůze na předsedu volební komise, který dá provést volby nových ústředních orgánů Svazu. Po volebním aktu se řízení konference ujme pověřený člen pracovního předsednictva. Zatímco volební komise počítá hlasy, pokračuje jednání konference projevy hostů a diskusí delegátů. Přihlášky do diskuse se podávají písemně se jménem hlásícího se a s hes-

lovitým označením tématu, k němuž chce hovořit. Z časového důvodu a také proto, aby svazová konference delegátů byla skutečně fórem, kde se řeší otázky základního významu pro celé hnutí, je žádoucí, aby zde byly přednášeny opravdu jen problémy obecného dosahu.

Jakmile volební komise dokončí sčítání hlasů, pořídí zápis a vyhlásí výsledky voleb. Řízení konference se pak ujme člen, kterého nově zvolení funkcionáři pověří. Ten pak řídí konferenci až do konce. V závěru konference předloží návrhová komise návrh usnesení, ke kterému se zahájí diskuse. Konečná formulace usnesení (jak vyplyne z diskuse) se pak hlasováním schválí a stane se

tak závaznou směrnicí pro práci svazových orgánů v příštím funkčním období. Po skončení diskuse uzavře předsedající celé jednání krátkým zhodnocením jeho průběhu a konferenci zakončí.

Členové nově zvoleného ústředního výboru a ústřední kontrolní komise se sejdou na ustavující schůzi a zvolí předsedy a všechny další funkcionáře podle stanov a jednacího řádu. Odstupující a nově zvolení funkcionáři se dohodnou o termínu předání materiálů. Provedení předání se hlásí předsedovi ústředního výboru a ústřední kontrolní komise.

Může se vyskytnout názor, že takovýto postup je příliš složitý, a že je to zbytečné. Inu, složitě to opravdu je — alespoň pro toho,

kdo se s takovou praxí setkává poprvé. Ale zbytečné to rozhodně není; činnost organizace totiž vyžaduje, aby všechna rozhodnutí byla jasná a jednoznačná, aby řád byl pevný a chod spolehlivý. To se nedá zajistit jinak než soustavou pravidel, která se skutečně dodržují. Při druhé — třetí konferenci již budeme všichni v této formální oblasti jistější a už nám také nebude připadat tak marná a pošetilá. Vždyť svazová konference delegátů je vlastně pro Svaz českých divadelních ochotníků jakýmsi parlamentem — a ten se musí řídit pevnými pravidly.

Dr. MILAN KYŠKA
předseda
ÚV SČDO

průhledy

Stránky z učebnice čili Goethův Faust

I.

Nevim přesně, kolik let se už v Praze toto dílo nehrálo, jisté je, že dnešní dvacetiletí je na jevišti neviděli. Snad i tato okolnost způsobuje, že je o vinohradskou inscenaci — režie L. Pistorius — stále velmi živý zájem. I když, sama o sobě, nese všechny klady i obligátní zvyklosti tvůrce představení. Je to představení stylově čisté, pečlivě vypracované, se zřejmou koncepcí: hraje se Faust jakoby zarámován rámcem lidového divadla, což je ovšem rámeček jen volný a slouží spíše k rychlé přeměně scén než k nějakému výsledku myšlenkovému. Pistorius je ovšem znám tím, že nemá smysl pro délku představení a tedy pro rytmus. I toto představení, začínající o půl osmé a končící skoro v půl dvanácté, potvrzuje, co již o tvůrci známe. Hraje se v novém překladu J. Bílého, který se snažil raději vlastními silami zmocit tak velké dílo, než přiupravovat a přištipkařit na známém, leč v mnohém překonaném překladu vynikajícího O. Fischera. Hraje se velká část úplného textu, ale vsunuty jsou i varianty Goethova textu, jak je autor léty proměňoval. Je to tedy svým způsobem celkem dokonalá montáž, scénicky nakonec docela působivá a zejména pro mladou generaci dobré poučení. V mnoha směrech. Jinak se nechci o této čisté a pečlivě vypracované režii, připravované snad více než pět měsíců, obsáhleji šířit. Snad jen zmínka o hlavních představitelích. Brzobohatého Faust má hercovy známé črty hrané moderní ležérnosti, je dost vnější a vedle Haničincova bytostnějšího Mefistofela se mi zdá slabší. Ovšem u obou herců je si považovat už z paměti zvládaný nesmírně těžký text, což není maličkost sama o sobě. Spor duchovní mezi Mefistem a Faustem je sice zřejmý, ale nezní nějak silně a velce. Jsou to dva dobře vedené

party, každý po svém, i když oba o tomtéž, o přemáhání zla dobrem a síle zla uprostřed světa uhranutého mocí silnější jednotlivce. A tady mne zaujal opět starý Goethe, ten velikán světové literatury, osobnost pozoruhodná nejen svým dílem, ale i svým životem. Jeho naplněním.

II.

Velcí mužové renesance, jako třeba Michelangelo, imponují nutně dnešnímu ubíhajícímu světu svou rozsáhlou rozlehlostí všestrannosti, hloubky a šíře vzdělání. Shakespeare byl ještě, byť pozdně, jedním z nich. Tomu se také kořil Goethe. Napsal dokonce několik shakespeareovských studií. Ve Faustovi, kterého psal vlastně celý život a dokončil jej rok před smrtí (1931), je také hodně shakespeareovského. Kdybychom vzali jen Valpuržinu noc, v níž tolik slyšíme čarodějnice z Macbetha, nebo postavy Oberona a Titanie, známé ze Snu noci svatojánské. (Vinohradská úprava je ovšem nezahrnuje.) Vedle Shakespeara to byl pak Calderón, který uhranul velkému autorovi, jenž celý život oscilloval mezi mnohým.

Narodil se 28. srpna 1749 ve Frankfurtu n. M. a zemřel ve svých 83 letech v roce 1932, půl hodiny před polednem dne 22. března. Patřil k renesančním mužům, třebaže tvořil v době, kdy byla již renesance historickou epochou. Byl všestranný, snad proto si uchoval do pozdního věku svěžest těla i ducha. Přežil své syny, milenky i manželky, psal dramata, ale napsal i řadu prací o anatomii a osteologii. Objevil na lidské lebce mezičelist, tj. kost spojující obě čelisti, byl botanik a mineralog, jezdil po světě a psal vedle prózy také poezii, drama, studie, dialogy, vědecká díla, zanechal obsáhlou

korespondenci. Dnes si myslíme, že žijeme fantastickým tempem moderní doby. Snad. Ale výsledky tohoto tempa jsou v porovnání k takovému muži, jakým byl Goethe, spíš mizivé. Ano, Goethe byl jeden, i moderní doba měla a má své velikány, nechci srovnávat nesrovnatelné. Fakt je ovšem ten, že civilizace a modernizace bytí lidský život nejen zrychluje, ale také ochuzuje, staví mu nové překážky a už fakt mnohostranné informace silně eliminuje tvůrčí individuální kapacity, kdysi vydávající světu velikány stranou prudkých zvratů, nebo alespoň v kontrastu k nim.

III.

Pro jeviště je Faust úkol nelehký. Shrnuje mnoho myšlenek, jsou tu často vedle sebe přímo citacehodné věty, lapidární, jako litery z učebnice. Z učebnice nikoli pouze literární, ale názorové. Faust hledá sám sebe ve světě, spojí se i s ďáblem, aby poznal, ale prohrává, neboť je obklopen nástrahami pekelnými, jež mu sice mohou pomoci, ale nemohou naplnit jeho vlastní osud. Zbavují ho jistoty, podrývají svědomí a berou mu pocit rovnováhy a štěstí. „Dávám přednost škodlivé pravdě před užitečným klamem: pravda vyléčí bolest, kterou snad způsobila.“ To jsou slova tvůrce. Faust dal

přednost omamné a klamně lži pekelné moci, umožňující krátkodobě sílu, moc, důstojnost a snad i slast, jenže bytostně pozemský člověk je nakonec zůstaven sám sobě a propadá ďáblu víc než radosti z obyčejného žití, které mu uniká pod rukama. Je to epos o věčném hledání. Co je smyslem života? Smyslem života je život sám. Není jiného smyslu, není nic jiného, nic vyššího, nic „vedle“, nic „za“, nic „potom“.

Režisér Pistorius dobře v bulletinu píše: „... Je to především doba velkého historického přelomu. Starý svět je rozbit, ale ucelená představa nového světa ještě neexistuje. Je to doba netrpělivá, silácká, doba upalování čarodějnic, doba plná mystiky a magie. Doba ztroskotání dosavadních jistot. Ale i doba víry v člověka, v jeho rozum i v možnost plné seberealizace...“ Taková byla doba, kdy se dlouze a variabilně rodil Goethův Faust. Vstoupil nyní s velkým odstupem mezi nás a my mu rozumíme. Och, „co lesklé, pro mžik zrozero; pak mizí. Dál potrvá však potomstvu, co ryzí.“ (Goethe, z předehry k Faustovi).

Je dobře, že máme toto veledílo opět na jevišti...

Ales Fuchs

VÝSLEDKY XII. DMK

Putovní štít XII. krnovského Divadelního máje byl udělen **DIVADĚLKU ZA BRANOU VYŠKOV** za vynikající inscenaci hry H. Fieldinga **PŘEUKRUTNÁ TRAGÉDIE O ŽIVOTĚ A SMRTI PALEČKA VELIKÉHO**.

Pohár XII. DMK získal **DS KLICPERA DOMU KULTURY ROH V JIHLAVĚ** za pozoruhodnou inscenaci hry M. Krleži **PÁNI GLEMBAYOVÉ**.

Další pohár XII. DMK byl udělen **DIVADLU DOMU KULTURY OKD PORUBA** za cílevědomou inscenaci hry pro děti, J. Paulů **KRÁL 3333. A PRINCEZNA, KTERÁ NEUMĚLA ŘÍCI „Ř“**.

Dále byla udělena individuální ocenění: **SVETOZARU CHYTILOVI** za vynikající režii Fieldingovy hry.

MUDr. MIROSLAVU BLAŽKOVI za nejlepší herecký výkon v postavě Leona Glembaye v Krležově hře.

Král (J. Švihálek) a Obřadník (P. Hauska)
z Pohádky o králi 3333. v provedení souboru z Poruby

Baronka Castelliová (M. Nováková) z jihlavské inscenace Pánů Glembayů

VLASTĚ KUBÍČKOVÉ za nejlepší herecký výkon v postavě Madame Arcati v prostějovské inscenaci hry Duchové na zemi.

VILČE ŠTELZIGOVÉ za postavu Kořenářky v hrnovské inscenaci Jiráskovy hry Pan Johanes a dlouholetou úspěšnou práci.

FRANTIŠKU NOVÁKOVÍ za postavu Ignáta v Krležově hře a za dlouholetou úspěšnou práci v amatérském divadle.

VÝSLEDKY ANKETY DIVÁKA: 1. Vyškov, 2. Přerov (Maryša), 3. Krnov (Slaměný klobouk), 4. Jihlava, 5. Prostějov.

Podrobné zhodnocení XII. krnovského Divadelního máje z pera Vratislava Spilky přinese příští číslo Amatérské scény.

Z vyškovské inscenace Přeukrutné tragédie o Palečkovi

Vpravo MUDr. M. Blažek – Leon Glembay z jihlavské inscenace, vlevo dole vyškovský režisér Sv. Chytil v roli lorda Grázla z Palečka, vpravo VI. Kubičková – Madame Arcati z prostějovské inscenace Duchů na zemi

V NAPAJEDLÍCH PO TŘINÁCTÉ

Casopis populárního napajedelského festivalu, nazvaný PRÁTELSTVÍ, patří k tomu nejlepšímu, co v tomto oboru máme. Proto kromě hodnocení jednotlivých představení letošního dubnového festivalu přinášíme z něho i několik ukázek.

REDAKCE

ÚSPĚŠNÝ START

Dělat frašku není žádná legrace — o téhle staré pravdě se přesvědčil domácí napajedelský soubor, který Šamberkovou RODINNOU VOJNOU úspěšně odstartoval festival. Asi platí taková úměra: čím lehčí ve svém výsledku představení, tím více krve a potu herců. Zpotili se při studiu zřejmě dost, protože představení — přes některé dílčí nedostatky v technickém vybavení herců (mluval!) neslo sympatické znaky pochopení žánru, nápaditosti a hlavně vkusu.

Režie Svatopluka Skopala, který také citlivě upravil staříčkový text, si rozumí se stylizovanou scénou, vyhmatavá dostupnou míru stylizace pro herce a pomáhá jim bohatým využitím prostoru i sérií znamenitých gagů. Jako ryby ve vodě se v daném žánru pohybují Bedřich Solecký (sluha Benjamin) a Pavla Gajdůšková (Voršila), kteří sem zabloudili ze staré del' arte komedie a dali Šamberkovým postavám svěží komediantskou krev. Jinak je v hereckém kolektivu tu více, tu méně na závalu zřejmě nedostatečná zkušenost v žánru frašky.

Diváci se dobře a vkusně pobavili a Napajedelští znovu prokázali (zvláště v první polovině představení) příslušnost k našim nejvyspělejším amatérským kolektivům. Tleskám jim i za to, že v době nové módní vlny Feydeaua a jiných frašek zahraniční provenience sáhli k domácím tradicím. Dokázali, že starý Šamberk není ještě — ovšem při citlivém přístupu inscenátorů — muzeální záležitostí.

J. Beneš

VE FOYERU

je instalována výstavka fotografií dvorního festivalového fotografa Oldřicha Pernicy, který je rovněž na festivalu přítomen. (Pozn. redakce: Je autorem všech připojených snímků.)

VÝBORNĚ, GOTTWALDOVŠTÍ

Večer příjemného vzrušení, napětí a dobré divácké pohody z gottwaldovské inscenace detektivní hry Patricka Hamiltona PLYNOVÉ LAMPY. V záplavě detektivek, objevující se na amatérských jevištích, se málokdy vidí představení v tvaru tak čistém.

Soubor při volbě hry správně odhadl své možnosti a zvolil text, jehož kvalita je nesporná. Divák byl od počátku vtážen do děje a nebyl až do konce vyrušen žádným větším kazem. To samo o sobě je nejlepším vysvědčením pro herce i režiséra. Zdeněk Hradilák, který si odskočil zarežirovat z prken gottwaldovského Divadla pracujících, vedl cílevědomě herce v rámci žánru hry, v dobře rozvrženém aranžmá a s přesným vymezením úkolů jednotlivých postav. Hrál se ve funkční, vhodně řešené scéně, která by potřebovala upravit některé detaily, charakterizující prostředí a dobu děje.

Herecké výkony byly vyrovnané, ale přece jen je třeba se zmínit o trojici herců, na nichž spočívá tíha celé inscenace: Zdeně Dubanské (Manninghamová), Miloši

Z gottwaldovské inscenace detektivky Plynové lampy. Foto Pernica

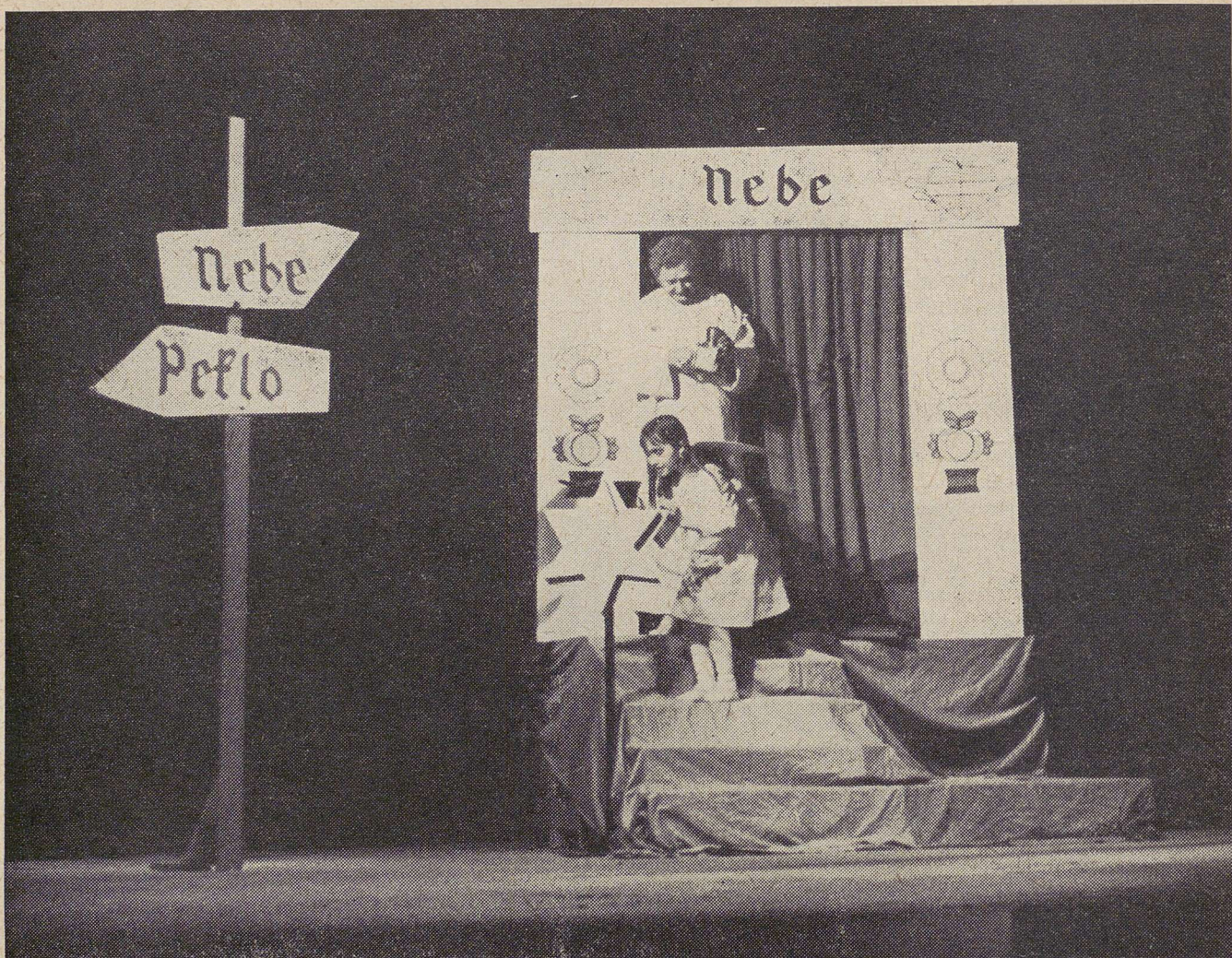

Pernicův záběr z Šamberkovy Rodinné vojny v napajedelském provedení

Kadlecovi (inspektor) a zejména o Jiřím Dubickém (Manningham).
(SOLECKÝ)

TAKHLE TEDY NE!

Včerejší hodnocení poroty skončilo tak rychle, že si náš stálý dopisovatel sotva stačil poručit kofolu. Nic proti tomu, ale vžijte se do situace člověka, který má napsat recenzi o představení, když mu o něm na beseďe nikdo nic neřekne. Má si snad vymýšlet? Jistou vinu na celé

Z chropyňské inscenace hry Ševc a čert. Foto Pernica

situaci nese i sám soubor. S představením, které nemá závažných nedostatků, se před porotu nechodí! Jinak bychom asi stěží dosáhli vyšší úrovně besed a našeho listu.

PODĚKOVÁNÍ

Redakce děkuje touto cestou všem, kteří nám zatím nezaslali slíbený příspěvek. Současně se omlouváme s. Gazdovi, že jsme pro nedostatek místa neotiskli článek, který nám slíbil již v r. 1969.

OLOMOUČTÍ NEZKLAMALI

Po loňské úspěšné inscenaci Výtečníků Studia amatérského divadla při DOS z Olomouce jsme byli na jejich nový muzikál DAVID A DOMINIKA opravdu zvědaví. Olomoučtí opět nezklamali. I když podle našeho názoru úroveň letošního textu nedosahuje úrovně předlohy Výtečníků, dokázali, že je jim žánr muzikálu dostatečně blízký, že ho umějí hrát a že si opět napsali hru na tělo. Představení hýřilo elánem a rytmem mládí. Velmi se nám líbil zejména sbor novic, nápaditá choreografie a řada originálních režijních nápadů. Režisér citlivým přístupem k jednotlivým představitelům dokázal překlenout rozdíly v herecké úrovni, takže pro všechny byla charakteristická bezprostřednost projevu a cit pro míru.

Nemůžeme opomenout ani hudební stránku inscenace, skoro přeplněné řadou výborných songů. Celý tento organizovaný mumraj dokreslovala jednoduchá scéna, v níž

i řada zdánlivě zbytečných rekvizit funkčně zapadala do děje.

606 PALCŮ

bude dnes večer svíráno v dlaních na podporu vystupujícího souboru. Dnes má totiž patronát odborné učiliště n. p. Fatra Napajedla!

ZKLAMÁNÍ

I když chápeme, že každý soubor se čas od času dostane do období, ve kterém se vše nedaří tak, jak by si to jeho členové přáli, i když víme, že hrušovský soubor se potýká v současné době se svými interními problémy — přece jen je rozhodující to, co divák vidí na jevišti. Bohužel, na CHUDÁKOVI MANŽELOVI toho mnoho k vidění nebylo. Téměř ve všech složkách (snad s výjimkou scény, která však zase nešla dohromady s kostýmy) bylo představení velmi slabé. Od jevištní řeči počínaje, přes celkovou bezradnost v aranžmá, až po neznalost textu hry. Herci jakoby si každý hráli na svém písčku, jakoby partnera ani nepotřebovali, nebo nemusili alespoň poslouchat, co říká. V okamžiku, kdy se jim přece jen podařilo vybudovat nějakou situaci a získat zájem diváka — okamžitě ho pro nějaké přeřeknutí nebo lapsus ztraceli. Z hereckých výkonů by se snad, ale ani zde ne bez výhrad, dalo hovořit o Jaroslavu Pacutovi v postavě Jiřího Dandy.

Je nám velmi líto, že dnes musíme psát v tomto tónu,

ale domníváme se, že nějaké pochlebování by souboru rozhodně neprospělo. Divadlo Hrušov — to byla vždy záruka kvality a pochopitelně i diváckého zájmu. Myslíme si, že by s těmito hodnotami neměli přátelé z Hrušova hazardovat. — s o —

PATRONÁT DNES MÁ aneb CHVÁLA KONÍ

Pracovníci hřebčína jsou nejen dobrými chovateli, ale také patrony. Mohli by to dosvědčit členové mnoha souborů, nad nimiž drželi o festivalu ochrannou ruku. — A tak i k jejich počtě přetiskujeme z pera Bedřicha Soleckého „Chválu koní“:

Byli jste se někdy podívat v napajedelském hřebčíně? Jestliže ano, jistě mi dáte za pravdu, že kůň je něco absolutního. Je v něm obsažena krása všeho živého, velikost a moudrost přírody, která obdařila koně těmi nejušlechtlejšími vlastnostmi: dobrotou a laskavostí, důvěřivostí a věrností, vytrvalostí a houževnatostí, krásou těla i ducha. Protože i kůň má duši. Nevěříte? Už jste se někdy podívali do očí klisničky-maminky, která ztratila své právě narozené dítě? Uviděli byste v nich bolest a nenaplněnou mateřskou lásku, něhu, kterou nemá komu rozdávat, i prosbu o pomoc. Říká se, že koně jsou jako lidé. Ale já si myslím, že je tomu naopak. Lidé jsou jako koně. Věčně se jim snaží připodobnit. Snaží se být jako oni — věrní a dobrotiví, laskaví, vytrvalí, houževnatí a bezelstní. Proto se taky utíkají ze svého světa lidí, ve kterém se tyto vlastnosti považují za výjimku, který se jaksí odchýlil od zákonů daných přírodou, který je přeplněn zlobou a záští, nenávistí a podezíráním, lakotou a závistí — do světa koní. Chtěl bych být koněm. Bez hanlivého příděchu toho slova, který stvořili zase jenom lidé. Proháněl bych se po Pěnném a myslel bych na to, že zítra budu mít k večeři oves a věděl bych, že mi tento můj úděl nebude nikdo, ale docela nikdo závidět.

Molière, Chudák manžel. Uvádí hrušovský soubor. Foto Pernica

Jenomže koněm nejsem — a tak se na ně alespoň chodím dívat.

DUCHOVĚ NA ZEMI

— hra anglického autora Noela Cowarda, jedna z plejády „duchařských“ konverzačních her, které se na našich jevištích objevily těsně po druhé světové válce a teď se znovu vracejí.

Je to výborně napsaná konverzační komedie. Hry tohoto druhu není ovšem snadné zvládnout, dosáhnout lehkosti, dokonalé návaznosti slovního jednání na jednání fyzické a souhry mezi partnery. I když prostějovská inscenace vcelku daný žánr postihla, má ve vybroušení jejího konverzačního charakteru ještě rezervy. Po rytmické stránce má inscenace spíše sestupnou tendenci a určitě by jí prospěly některé škrty, stejně jako vypracování závěru posledního dějství.

Z jednotlivých postav se nám moc líbila Arcati Vlasty Kubíčkové, která důsledně celou situaci hry uzemňuje a zlidšťuje, a služebná Edith Jany Kubíčkové, mladé herečky s výrazným komediálním talentem. Ale i celková vypěstlost celého kolektivu mile překvapila. — s o —

ŠEVC A ČERT

Soubor SZK Technoplast Chropyně měl při volbě hry šťastnou ruku. Hra Miloše Lišky, napsaná v období nacistické okupace, se ve své navitě, prostotě i humoru obrací k tradici lidových pohádek, pokladnici opravdové moudrosti, k jejímuž bohatství se čas od času vracíme. Jde o jakousi novou restauraci folklóru v nejlepší a nejširší slova smyslu. Režisérovi se podařilo sjednotit všechny složky představení, včetně hudby a choreografie, do stylově čistého, vyváženého celku.

Soubor, který se zřejmě teprve formuje, hledá svoji tvář, vykročil šťastnou cestou lidovosti a dovedl obrátit ve svůj prospěch vše, co by mu za jiných okolností bylo možno vytýkat. Lidové divadlo totiž ve své podstatě bylo

divadlem představování, nikoli prožívání. Herec se nemusí nutit do složitého psychologizování, vytváření dramatických situací a vztahů — to vše je dáno v předloze — nýbrž pouze představuje, hraje si na tu či onu postavu. — Roztomilá hanácká pohádka o ševci, který přelstil čerta, měla v inscenaci kouzlo lidového pelu, prostoty a bezprostřednosti. Je těžké v takovémto kolektivním představení vyzvednout ten či onen herecký výkon — ale přece jen, zvláště se nám líbili František Paleček v roli Svatého Petra a Marie Tesařová v postavě Tetky.

— s o —

NEJLEPŠÍ NAKONEC

Poslední festivalové představení bylo pro diváky nevšedním zážitkem. Inscenace hry Henryho Fieldinga PŘEUKRUTNÁ TRAGÉDIE O ŽIVOTĚ A SMRTI PALEČKA VELIKÉHO vyškovského Divadélka Za branou byla opravdovým vyvrcholením celé přehlídky. Malý vyškovský soubor předvedl představení, které dýchalo ryzí divadelností, spontaneitou a radostí. Vybral si hru, která logicky navazuje na předchozí práci souboru a s chutí realizoval tento dramaturgicky skutečně záslužný a objevný čin. Svědčí to o jeho cílevědomosti i tvůrčí odvaze.

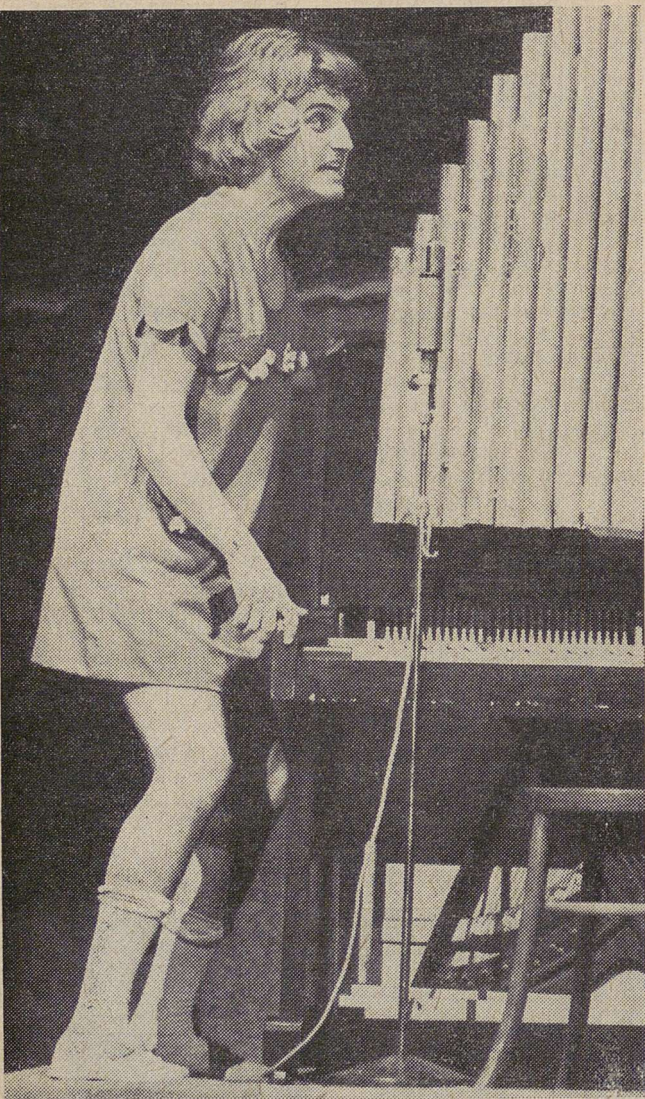
Inscenace byla neobyčejně stylově čistá a zvláště ve druhém dílu byla koncertní ukázkou dobrého divadla. Režie, hýřící bohatostí nápadů, vynalézavostí, vtipem a hlubokým smyslem pro syntézu a rovnováhu všech divadelních složek, s úspěchem užívá herce nejen jako aktéra děje, nýbrž i jako součást dotváření scény. Vynalézavé aranžmá má výtvarnou hodnotu. Herci přinášejí na scénu radost, chuť zahrát si divadlo, pobavit diváky i sebe. Vtipně volená hudba z vlastní tvůrčí dílny členů souboru (Miroslava a Jan Forejtarovi) přesně odpovídá jevištní situaci a násobí celkový účinný radostným a optimistickým ústředním popěvkem.

Vyškovský soubor si odvezl z Napajedel sympatie a dík všech diváků za kus poctivého divadelního kumštu, za radost a optimismus mládí, který z jeviště rozdávali.

— s o —

REDAKCE SE LOUČÍ

Po uzávěrce dostáváme zprávu, že v pozdních nočních hodinách proběhla uvnitř tříčlenné poroty (Šimková, Skopal, Matalová) soutěž ADAM DFN 70. Zcela suverénně zvítězil předseda s. Skopal. Blahopřejeme a závidíme!

Dělím se o radost

Stále se naříká nad úbytkem amatérských souborů, jejich kvantitou i kvalitou. Staří ochotníci prý vymírají a mladí nejsou. Není to pravda. Jsou a budou. Jde jenom o to dát jim příležitost. Probudit v nich o divadlo zájem a nezlobit se na ně, budou-li je dělat po svém. Půjdou-li svojí a novou cestou, nestavět se jim do ní jako překážka, naopak jednat tak, aby měli jistotu, že divadlo je jejich, mluví za ně, jejich řečí a o jejich problémech.

Viděla jsem letos dost souborů. Špičkových. Zajímavé je, že ty, co vynikly nad průměr, byly soubory mladé. Ať už to byl Vyškov nebo Olomouc. Držím jim palce.

Ale jsou tu i jiní. Ti, kteří začínají a třeba nedorostou do této kvality. Konečně, buďme upřímní sami k sobě. Připusťme, my ochotníci, že pravý význam našeho divadla je, anebo správně měl by být v radosti si zahrát. Že je to především dobrá zába-

va a hezký koníček. Někdo chytá ryby, jiný sbírá známky, já hraju divadlo. Jsou výjimky, kdy se tato zábava dostane dál. Ale nedostane-li se, proč nepřiznat, že i tak to má cenu. (O tom konečně moc hezky napsal Pavel Dostál v souvislosti s operetou — plně mu dávám za pravdu.)

Ale odbíhám od původního tématu. Konečně, jsem jenom ženská. Jsou to ti mladí, o kterých mi jde. A divadlo. Začnou-li mladí hrát, nemusíme mít strach a naříkat, že to jde s ochotníky s kopce. V každé výrobě si vychovávají a hledají dorost. Protože vědí, že zákonitě musí mladí nastoupit za ně. Víím bohužel o dost souborech, kde se mladí nedostanou ke slovu, jsou odsouzeni ke statování, není jim dána možnost udělat kupříkladu vlastní inscenaci, protože je obava, že na to nestačí, že inscenaci prošvihnou. Ať! Bez chyb a třeba i prohry to nejde. To je taky zákon. Ale jedno jde: nepodceňovat je a snažit se jim pomoci, budou-li o to stát. A oni budou. Přesvědčí-li se, že nám jde v podstatě o jedno a totéž.

ZDAŘILÁ PŘEHLÍDKA V LOŠTICÍCH

Slavná májová výročí oslavili ochotníci v Lošticích přehlídkou za účasti souborů ze Šumperka a Zábřehu na Moravě, které uvedly spolu s domácím kolektivem tři naprosto různé žánry her. Byl podán důkaz, jak mnohotvárné může být ochotnické divadlo, najdou-li se organizátoři, schopní vytvořit kolem sebe kruh nadšených, nadaných a inteligentních amatérů.

Přehlídku zahájili Zábřežští operetkou Z ČESKÝCH MLÝNŮ. Setkali se s vřelým přijetím do posledního místa naplněného sálu, což potvrzuje trvalý hlad obecnosti po tomto žánru. Ale je správné, aby soubor, který sehrál v minulosti významná představení a jehož dramaturgie měla vysokou úroveň, utápěl svoje schopnosti v tak plytkém zboží? Vedle známých protiargumentů bych rád upozornil ještě na nebezpečí nekritické ješitnosti, vyvolané hluchou odezvou publika a provokující přehlížení nedostatků. A ty se projevily v představení dost markantně. Nehodlám srovnávat výkon ochotníků s profesionály, ale přece i amatérské divadlo musí mít určitou úroveň, pod níž by nemělo klesat. Kdyby si Zábřežští nahráli hudbu svého orchestru a zpěv svých herců na magnetofonový pásek, sami by poznali, jak to tam skřípe a jak jsou mnozí na štiřu s pravidly intonace a rytmu.

Druhý večer uvedl šumperský soubor Schillerovo klasické drama UKLADY A LÁSKA. Lidé sledovali se soustředěnou pozorností dobré herecké výkony inscenace a odcházeli z divadla velmi spokojeni. Jak je vidět, úspěchu lze dosáhnout i náročnější cestou!

Palmu vítězství (třebaže nešlo o sou-

těž) si odnesl domácí soubor, který nastudoval starší hru P. Pavlička NIKDY. Nejde o žádně literární veledílo, ale tematika hry se dobře hodila k oslavovanému výročí. Tragédie venkovské rodiny, která je postupně vyražena gestapem, podali loštičtí ochotníci s prostotou a vkusem, bez zbytečně nadneseného pathosu.

Více než 1100 diváků z celého okolí se přijelo podívat na tři představení. To je návštěvnost opravdu povzbuzující a lépe než všechny teoretické úvahy potvrzující, že ochotnické divadlo je stále zdrojem ušlechtilé zábavy hrajících i diváků.

Ochotnické divadlo má v Lošticích tradici 135 let, jak to dokumentovala výstava s řadou pozoruhodných exponátů. Nejstarší z nich jsou z r. 1835. Již tehdy se hrálo v Lošticích české divadlo a nepřestalo se hrát ani v dobách nejtěžšího národního útlatku. Ze taková tradice zavazuje, toho jsou si v Lošticích dobře vědomi.

PAVEL LENDA

VÝZNAMNÉ OCHOTNICKÉ VÝROČÍ

Mezi letošní ochotnické jubilyenty se hlásí i ochotnický soubor Tyl ze Železného Brodu. V tomto roce vzpomíná 110. výročí svého založení, ale ochotnická tradice v tomto městě je mnohem starší. V obsáhlé publikaci, nazvané Památník divadelních ochotníků v Železném Brodě, kterou vydal před deseti lety u příležitosti svého 100. výročí, byly shrnuty všechny dosažitelné údaje o ochotnické činnosti v tomto městě a tehdy také byly veřejnosti na velké výstavě ochotnických archívních památek představeny poprvé

nesčetné dokumenty, plakáty, fotografie, staré i rukopisné divadelní knížky a různé trofeje, od nejstarších počátků zdejšího ochotnického divadelnictví.

První zprávy o divadelní činnosti v Železném Brodě sahají až do konce 17. století, kdy je v obecních účtech roku 1699 poznamenáno, že „za pivo hercům při komedii o sv. Třech králích zaplaceno 30 krejcarů“. Po celé 18. století zde byla provozována místní pašijová hra, zvaná Theatrum passionale aneb Zrcadlo umučení Pána našeho Ježíše Krista, jejíž původní text se v opise z roku 1793 zachoval dodnes a stal se jedním z podkladů novodobého zpracování Komedie o umučení Páně dr. Janem Kopeckým. I z první poloviny 19. století se v kronikách objevují zprávy o ochotnickém divadle v Železném Brodě, které pořádala obyejně místní omladina.

První léta po založení ochotnického spolku jsou na zprávy chudá, neboť ochotnický archív je zachován až od roku 1869. Teprve od té doby existuje úplný seznam provedených divadelních her, jichž je na 700, kromě četných vystoupení při nejrůznějších příležitostech, v poslední době zvláště na tradičním Železnobrodském jarmarku.

Ochotnické divadlo se hrávalo v Železném Brodě původně ve staré dřevěné radnici, případně na náměstí před ní, od roku 1892 v radnici nynější, kde bylo v roce 1936 zásluhou divadelních ochotníků zřízeno nové jeviště se všemi moderními vymoženostmi a náležitostmi. Devadesáté výročí svého založení v roce 1950 oslavil spolek výstavbou velkého přírodního divadla Pod Kozincem, v němž umožnil uměnímilovnému obecenstvu z širokého okolí zhlédnout výpravné divadelní hry i opery v provedení profesionálních souborů. Bylo to jedno z prvních přírodních divadel u nás vůbec. „Tyl“ tím navázal na svou starou tradici,

Abyste mne nepodezírali z planých řečí a úvah, tož konkrétně. U nás na prostějovském okrese se od loňského roku utvořilo pět nových divadelních souborů. Ochotnické divadlo získalo přírůstek asi 120 lidí, z nich téměř celou stovku tvoří mladí ve věku od 16 do 22 let. Od ledna tohoto roku se uskutečnilo 19 premiér a 82 repríz (včetně souborů, které hrají už delší dobu a dvou prostějovských špičkových souborů).

Nové soubory, Němčice, Nezamyslice, Vrahovice, Plumlov a Stínava hrají s elánem opravdu záviděníhodným. Mají už za sebou premiéry a dokončují hry nové. V Němčicích si mladí sami vybudovali klubovnu, v Nezamyslicích opravili jeviště, které leželo ladem už osm let a bylo ve stavu, kdy se zdálo nemožným, aby ještě sloužilo svému účelu. Báječné je právě to, že těm mladým prostě ani nenapadne, že by něco nešlo. Opravují okna, vyličí jeviště, udělají si sami opony, šijí kostýmy, vyrábějí rekvizity, půjčují si reflektory, dělají výměnu představení, hrají pro děti, pořádají pro ně odpo-

ledne pohádek a hádanek, scházejí se, zkoušejí, hrají, čtou divadelní knihy (počet půjčených knih vzrostl v tomto roce o víc než 200 %), vybírají si hry, hádají se o ně, prosazují své názory, nic je neodradí, neunaví a aniž o tom vědí, podněcují další. Ve Vřesovicích se tvoří soubor se základnou šestnácti mladých lidí. Mají společnou lásku k divadlu, elán, výdrž, touhu rvát se za dobrou věc. Nemají rádi plané řeči, poučování a „staré ochotníky“. Ale nekřivďte jim a nezlobte se na ně. Nepočítají stáří na léta. Vůbec ne. Posledně se ohromně rozčilili, když jsem prohlásila, že se divím, že se se mnou snesou a že mají režiséra, který je vlastně také starý ochotník. Láďa je jeden z nich a myslím si, že ani neví, že je mu už přes čtyřicet, mně konečně taky, a že hrájeme divadlo víc jak čtvrt století.

Vzali nás mezi sebe a já jsem na to moc pyšná. A mám z toho přílivu mládí na amatérská prkna takovou radost, že se o ni musím s vámi podělit.

VLASTA KUBÍČKOVÁ

neboť se vždy snažil předvádět hry nové, pokrokové, domácích i cizích autorů a umožnit vyspělému železnobrodskému divadelnímu obecnstvu vidět to nejlepší, co se současně hrálo i na velkých scénách.

V období největšího politického i kulturního útlaku, za okupace, vznikl zde oblíbený cyklus ochotnických divadelních představení – Železnobrodské hry, které pokračují s přestávkami dodnes. V roce 1947 dosáhl Spolek divadelních ochotníků Tyl v Železném Brodě nejvyšší mety ochotnického snažení úspěšnou účastí na XVII. Jiráskově Hronovu s Langrovou veselohrou Velbloud uchem jehly v režii dr. Jaroslava Páva, v roce 1958 postoupil jako jediný ochotnický soubor z bývalého Libereckého kraje do národní přehlídky ochotnických divadelních souborů v Kutné Hoře s Gogolovou komedií Ženitba v režii Bohuslava Landy a v roce 1969 získal přední umístění v mezikrajové přehlídce v Jablonci n. Nisou s komedií Guilherma Figueireda Liška a hrozny v režii Dany Holubové.

To je jen několik velmi stručných dat z bohaté, dnes už stodesetileté činnosti železnobrodského Tyla. Činnosti radostné i smutné, spojené s úspěchy i zklamáními, jak to už u ochotnické, ba každé kulturní práce bývá. Po přechodné stagnaci, kdy se zdálo, že moderní doba a její vymoženosti zcela vytlačí ochotnické divadlo ze společenského života, rozbíhá se železnobrodský ochotnický soubor nadějně k nové činnosti a věříme, že i k novým úspěchům. Letošní 110. výročí založení jeho organizace je k tomu slibným počátkem. K jeho oslavě připravil výpravou historickou hru ze života Jana Amosa Komenského Zrazené naděje od Joži Mikuly v pohostinské režii Miroslava Bilka.

Soubor byl omlazen řadou mladých členů, kteří – jak doufáme – jsou nejlepší zárukou jeho dalšího rozvoje a růstu.

FRANTIŠEK SOCHOR,
kronikář

■ ČINNOST OCHOTNÍKŮ NA OKRESE ROKYCANY

Zamyslíme-li se nad činností divadelníků na okrese Rokycany, potěší nás skutečnost, že situace v ochotnickém divadle na tomto okrese není zlá, jak se v poslední době často tvrdilo, ale že nastává jisté zlepšení, projevující se konkrétně v tom, že se některé soubory stabilizovaly a pracují nyní pravidelně. Kdysi tedy existovala řada souborů, které sehrály jedno nebo dvě představení za rok, většinou k nějaké významné události, a pak se opět odmlčely, dokud se nenašel někdo, kdo by je vyprovokoval k další činnosti. Nyní se zde stabilizovalo sedm souborů a ty si především zaslouží naši pozornost, protože jejich aktivita je trvalá, má vzestupnou tendenci, ba

V Újezdu u Radnic uvádějí Půlnoční vlak

i perspektivu v mladých lidech, kteří tvoří převážnou část členstva. V těchto sedmi souborech se vyvíjí činnost, která by zarazila každého škarohlída, mluvícího o stagnaci ochotnického hnutí. Přitom nejde o velké a bohatě dotované soubory, kterým zřizovatel opatří všechno potřebné. Můžeme říci, že jde vesměs o vesnické soubory, které zápasí s obvyklými potížemi. Nedostatek místnosti pro spolkovou činnost, potíže se sálem, prostě překážky, které každý venkovský ochotník dobře zná.

Velmi aktivní soubor v Holoubkově se převážně zaměřil na dětská představení. Loni sehrál pohádky Mluvící prsten a Čaroděj Marlesto. Dále uvedli ještě Naše furianty, aktovku Prodaná láska a pásmo poezie. Hlavní pozornost soustřeďují na malé diváky. Vycházejí jim natolik vstřícní, že je svázejí podnikovým autobusem a po představení je opět rozvázejí po okolních vesnicích. Dva členové tohoto souboru se zúčastnili semináře o práci dětských souborů, který byl pořádán v Divadle J. Wolkra v Praze. A přinesli si cenné poznatky a podněty pro další práci s dětmi.

Vesnický soubor z Újezda u Radnice má rovněž velmi bohatý repertoár. Uvedl pásmo Hašlerových písniček, estrádní pásmo pro děti, nastudoval Karafiátovy Broučky a celovečerní hru Půlnoční vlak, s kterou se účastní soutěže vesnických divadelních souborů. Krajská porota, která toto představení zhlédla, doporučila soubor do dalšího kola. Divadelníci z Újezda zajíždějí s estrádami po celém okrese.

Zdařilou činností se mohou pochlubit i ochotníci z Hrádku u Rokycan. Mají k dispozici překrásný kulturní dům oceláren v Hrádku, mají pěkné klubovní místnosti pro jakoukoli činnost, jen návštěvy nemají právě největší, ale zdá se, že i tady se situace lepší. V minulém roce divadelní sou-

bor sehrál Šňatkovou podvodnici, pohádku Šípková Růženka, uvedli pásma pro děti a pořádají pravidelné hrátky mládeže. Nyní připravují pohádku Ferda Mravenec.

V malé obci Medový Újezd rovněž se dal dohromady soubor, který léta stagnoval. V minulém roce sehrál Langrovu Jízdní hlídku, nyní připravuje Babičku. Je velká škoda, že tento soubor stojí stranou, neposlá svého zástupce do okresního poradního sboru pro divadlo a pracuje jaksi mimo početnou rodinu rokycanských ochotníků.

V Mýtě se znovu dali dohromady ochotníci, kteří po léta nevyvíjeli činnost, sehráli pro začátek jednu starší hru a potom uvedli Tylovu Marjánku, matku pluku, s kterou podnikli četné zájezdy. V souboru pracuje jako režisér člen opery ND v Praze s. Adamec, který má k tomuto městečku přátelský vztah. Díky jemu se soubor pomalu konsoliduje, i když zde zatím mají potíže se zkušebnou i sálem.

Radničtí ochotníci uvedli v minulém roce dramatizaci Očenáškovy novely Romeo, Julie a tma v režii člena Činoherního klubu V. Kotvy. Radnický režisér R. Šimice nastudoval se souborem hru S. Maughama Karolina, s níž se probojovali až na 39. Jiráskův Hronov, kde s úspěchem vystoupili. V tomto roce připravuje soubor festival v rámci 120. výročí založení ochotnického spolku a rovněž k oslavám 400 let města Radnic. Na tento festival bude pozváno několik předních souborů. V současné době studuje V. Kotva hru Mlynářovo dítě v úpravě J. Kopecného.

Divadelní soubor ve Zbizoze nastudoval v režii Fr. Doubka Candoniho hru Přání sobotního večera, režisér Knapp nastudoval Zvíkovského raráška a Paní mincmistrovou a uvedl je na divadelním festivalu ve Zbizoze. Hra získala diváckou cenu za nejlepší inscenaci festivalu. A tak ve Zbizoze obnovují festival Sládkův Zbiroh, který se bude konat vždy začátkem prázdnin na letním divadle, kde se pro tento účel budují nové šatny, nové klubovny a všechna příslušenství. V budoucnu chtějí ochotníci ve Zbizoze zvat speciálně jen ty soubory, které mají připraveny hry pro divadlo v přírodě. Takový specializovaný festival ochotnických divadel dosud chyběl. Režisér Fr. Frýda nastudoval hru G. Figueireda Don Juan, kterou soubor ze Zbiroha sehrál na Karlovarských divadelních velikonočních.

Mimo tyto soubory hraje ještě na okrese Rokycany několik menších souborů jen příležitostně. Je to např. soubor v Dobřívě a v Mostišti.

Okresní ošetrový dům zajistil pro zájemce z řad ochotníků školení režisérů v Karlových Varech. Přihlásilo se sedm zájemců, vytrvali však jen tři. Škoda. Školení v Karlových Varech bylo opravdu dobré.

FR. FRÝDA

ze salónu Klára, kde Louise koupila svůj první slamák, a odjíždí na radnici. Cestou se ale staví v salónu Klára. Bohužel Klára je jeho bývalá milenkka, která chce, aby si ji Fadinard vzal. Fadinard jí to slíbí, jen aby získal klobouk, ale v tom přichází Emil se zprávou, že svatba, čekající před domem, je už velmi netrpělivá. Fadinardovi nezbývá, než namluvit Kláře, že ženichem je Emil, který potřebuje kloboukem zamazat starý hřích. Jenže klobouk není. Jediný podobný klobouk prodala Klára baronce de Champigny. Fadinardovi nezbývá, než aby se odebral k baronce. Baronka a její přítel generál mají právě hosty — tanečnice z Moulin rouge — a čekají ještě slavného italského tenoristu. Když Fadinard vejde, pokládají ho samozřejmě za onoho tenoristu, který je zřejmě podivín, protože chce pořád jakýsi klobouk. Zatím co jde baronka společností oznámit, že slavný host se dostavil, přichází Emil, aby sdělil Fadinardovi, že už nemůže svatbu před domem udržet. A zatímco se Fadinard vloupá do barončiny garderoby, aby hledal klobouk, přichází jedna z tanečnic La Gouli, která je Emilovou milenkou. Přichází ale také Klára a Fadinard s horou klobouků, ale ani jeden není slamák. Dojde k žárlivé scéně mezi La Gouli a Emilem a Klárou a Fadinardem, kdy rozlícená Klára zjistí, že se vlastně žení Fadinard. Do jejího volání po pomstě vchází svatba, která už snědla baronce celé pohostění, a Klára se vrhá do náruče bratránka Bobina. V nastalém zmatku se Fadinard od sluhu dozví, že hledaný klobouk baronka darovala paní Beaupertuisové. A honba za kloboukem pokračuje. Fadinard vpadne k panu Beaupertuisovi právě v okamžiku, kdy si napaňuje nohy. Nevěří mu, že jeho žena není doma a začne prohledávat byt. Vzápětí přichází svatba, která se domní-

vá, že jsou konečně ve Fadinardově domě a udělá si tedy pohodlí. Konečně praskne, že Louisa je Beaupertuisova žena a že je ve Fadinardově bytě. Beaupertuis trvá na tom, aby se šlo k Fadinardovi. Emil utíká napřed a nařídí Fadinardovu sluhovi, aby svatbu zdržel. Zatím co sluha chodí se svatbou kolem domu, odvádí Emil Louisu vedle do kavárny. Zatím se dohodne Fadinard s Klárou, že ona vše vysvětlí svatebčanům. Klára drží slovo a tak se celá situace uklidní. Strýc Vézinet přinese svůj svatební dar nevěstě — slaměný klobouk. Ale než ho Fadinard stačí dát Louise, přichází Beaupertuis. Spojenými silami se však přece jen podaří dopravit klobouk Louise, která korunuje šťastný konec celé komedie tím, že svému muži pořádně vynadá.

Jiří Voskovec (*1905), český dramatik a divadelní a filmový herec. Spolu s Janem Werichem napsali v letech 1927—38 a v Osvobozeném divadle uvedli řadu revuí, v nichž vystupovali jako ústřední dvojice moderních klaunů. Werich vytvářel typ živelnější a aktivnější, Voskovec hrál více klauna překvapovaného a naivně se dotazujícího. Divadelně však působily především společné rysy dvojice v A W — pohotová a vtipná improvizace a bystrá reakce na politickou aktualitu dne. Po zákazu činnosti Osvobozeného divadla v r. 1938 odjel Voskovec s Werichem a Ježkem do USA, kam se znovu vrátil v r. 1948 po poválečném pokusu obnovit v Praze Osvobozené divadlo. V posledních letech vystupuje jako uznávaný herec v americkém divadle, filmu a televizi.

Jan Werich (*1905), český divadelní a filmový herec a dramatik, národní umělec, laureát státní ceny r. 1952. S J. Voskovcem napsali pro své divadlo řadu pokrokových her a na hudbu Jaroslava Ježka texty mnoha písní, s režisérem M. Fričem vytvořili politicky průbojný filmové satiry Hej rup, Svět patří nám. Po druhé světové válce vedl Divadlo v Karlíně a v letech 1955—63 Diva-

pozvou je k sobě do koleje pod záminkou, že je seznámí s Charleyovou tetou, milionářkou, vdovou Donnou Lucíí D'Alvadores, která oznámila svůj příjezd. Náhodou přijde na návštěvu Jackův otec, plukovník, kterého pozvou také k hostině, aby poznal onu bohatou dámu. Ale teta nepřichází a tak oba nápadníci donutí svého kolegu, zapáleného divadelního ochotníka lorda Babberleyho, aby hrál Charleyovu tetu. Ten se toho úkolu ujme, ale milovníky to brzo mrzí, když domnělá teta si s jejich děvčaty laškuje. Do bytu sem vnikne rozhněvaný pan Spettigue, poručík obou děvčat, který však když slyší o vdově milionářce, také zůstane rád na oběd. Pravá teta se telegramem omluvila, že nemůže přijet. Na zahradě si mladé milenecké páry vyznávají lásku a plukovník a Spettigue zas běhají za domnělou Charleyovou tetou. Plukovník je odmítnut, ani si z toho mnoho nedělá, o to horlivější je Spettigue. Přichází pravá Donna Lucia se svou chráněnkou Elou. Dává si jiné jméno. Mladá děvčata živě souhlasí s návrhy svých nápadníků na zasnoubení, jen je nutno, aby poručík k tomu dal písemný souhlas. Vymocí jej dostane za úkol falešná teta, do které (či do jejich miliónů) se Spettigue zbláznil. A ten zve celou společnost k sobě na večeři. Donna Lucia dostává falešnou tetu svými otázkami do úzkých. Falešná teta donutí Spettigua k napsání souhlasu. Ela zas, které je Babberleyův hlas nějak povědomý, se mu svěřuje, jak ona marně pátrá po mladém muži, který schválně prohrával s umírajícím jejím otcem velké sumy, jen aby jeho dcera (Ela) byla zajištěna. Ráda by ho našla, miluje ho. Donna Lucia se domluví s plukovníkem, že to byli oni, kteří se v mládí rozešli a teď se rozhodnou se vzít. Spettigue prozrazuje své sladké tajemství, že se totiž domluvili

s vdovou (falešnou), ale ta se někam propadla. Objeví se zato lord Babberley a končí to čtyřmi zásnubami. Jen pan Spettigue pohořel.

Brandon Thomas (1857 až 1914), anglický herec, dramatik a ředitel. Je znám jen svou fraškou Charleyova teta. Je to převleková fraška s velkými komediantskými možnostmi. Byla též zfilmována.

Úspěch je zaručen i u amatérského souboru, kde je dobrý představitel titulní role a kázeň v souboru.

kr

[176]

Vančura, Vladislav

JEZERO UKEREVE

(1935)

Hra o pěti obrazech. 16 m, 2 ž, kompars. Dekorace: říšský parlament v Berlíně, Fordův tábor, polní nemocnice, Fordův stan. Odehrává se v Ugandě.

Dr. Robert Koch žádá v říšském sněmu, aby byla uvolněna potřebná částka peněz na boj proti mouše tse-tse, která roznáší v Ugandě kolem jezera Ukereve spavou nemoc. Lék na tuto nemoc zatím není, ale může být objeven každým dnem. Je proto zatím alespoň potřeba bojovat proti nemoci tak, že budou vysušeny bažiny a vymýcen porost, v němž se moucha drží, a vyslána vědecká expedice. Přesto, že Koch má proti sobě ve sněmu opozici, která tvrdí, že peníze je třeba investovat do jiných věcí, svůj návrh prosadí.

U jezera pracuje dr. Ford, který řídí vysušovací práce. Jeho pozice je ovšem velice svízelná, protože práce jdou jednak velmi pomalu, jednak má mnoho nepřátel. Jejich duchovním vůdcem je obchodník koňalkou a sběhlý francouzský námořník Charpeau.

Oba organizují nepokoje mezi domorodým obyvatelstvem a vyvolávají nedůvěru k Fordově práci. Charpeau má na Forda zvlášť spadenou, protože miluje Fordovu ženu Lee, dceru urozeného Ugandana Goana, a chce ji za každou cenu získat, přesto, že Lee ho nenávidí. Našeptává domorodým dělníkům, že Ford chce krajinu znavit vodou, na níž je závislá jejich úroda tsitly. Když přijde za Fordem domorodá vdova se svým nemocným dítětem a Ford jí řekne, že nemá lék proti spavé nemoci, a když navíc nemůže uzdravit ani bohatého Goana, poštvě Goan na námořníkovu radu domorodé obyvatelstvo proti Fordovi. Situaci ještě zhorší obchodník, který přichází se zprávou, že stohy tsitly jsou plné mouchy tsetse. Vzápětí někdo stohy zapálí a celá úroda shoří. Mezi tím, co se námořník domlouvá s nejstarším Goanovým synem Kara-Kara jak zastřelí Forda, přinášejí těžce zraněného obchodníka, který než zemře přizná, že úrodu zapálil on a že Charpeau je zrádce. Kochova expedice dorazila za Fordem. Členové expedice jsou s činností Fordovou krajně nespokojeni, Koch má navíc podezření, že obchodník byl provokatér a Charpeau je zrádce, ale Ford jeho názor nepotvrdí. Nakonec Koch vyřeší situaci tím, že pozve Forda na půl roku do Berlína, aby mohl v jeho přítomnosti zpracovat obsáhlý materiál, který tu Ford shromáždil. Ale Ford kvůli Lee i kvůli tomu, že nechce opustit započatou práci, nabídku odmítne. Před odjezdem expedice jmenuje Koch Forda správcem zdravotnických akcí v Ugandě a dá mu lék proti spavé nemoci, který sice nemoc neléčí, ale následkem léčení je oslepnutí. Expedice odjíždí. Charpeau se domluví s Goanem na spiknutí proti bělochům, které má začít za několik hodin. V případě nezdaru spiknutí dá Charpeau znamení výstřelem. Ale

ke spiknutí nedojde, protože Lee vystřelí v sebeobraně na Charpeaua a Ugandané pokládají tento výstřel za znamení k ústupu. Ale Charpeau se nevzdává. Tajně rozdává Ugandanům zbraně a domluví novou vzpouru, která má začít v okamžiku, kdy spustí vlajku. Než může dát tento pokyn, střetne se Charpeau s Fordem, který ho donutí ke slibu, že odejde. Charpeau se chce ještě rozloučit s Lee. Vyzná jí lásku, přizná, že rozdal 5000 ručnic, že je nemocen spavou nemocí a pokusí se spustit vlajku. Ale Ford mu v tom zabrání a nařídí svým několika vojákům střelou do Ugandanů. Padnou dva domorodci, z nichž jeden je Majané, bratr Lee. K jeho mrtvému tělu přichází slepý Goan, kterému dal Ford Kochův lék, proklíná Forda a oznamuje, že i Lee je nemocná. Ford chce okamžitě zastavit všechny práce a odjet s Lee do Evropy. Ale velitel vojenské posádky mu v tom zabrání tím, že ho zatkne, protože Kochova expedice prohlásila všechny formy boje proti spavé nemoci za nucené. Fordova situace je beznadějná. Je obklíčen Ugandany, bez telegrafického spojení s Evropou, protože Charpeau spojení přerušil, a navíc i on je nemocen. Nakonec se dohodne s Charpeauem, že odvolá své rozhodnutí dát ho usmrtit pod podmínkou, že vyzve Ugandany k smíru. Charpeau vyzve vzbouřence k smíru a správní spojení. Hra končí telegrafickou zprávou, že se podařilo nalézt v Evropě lék proti spavé nemoci.

Vladislav Vančura (1891 až 1942), český spisovatel, národní umělec in memoriam, prozaik, dramatik a filmový režisér. Jeho slovesné dílo se vyznačuje hledáním nových forem epiky, osobitým slohem a jazykem, který stavěl na asociativní obraznosti a obsáhlém a rozrůzněném slovníku. Dílo: Pekař Jan Marhoul, Pole orná a válečná, Poslední soud, Rozmarné léto, Hrdel-

i toho, že Carlos souhlasí se sňatkem s Annou Rakouskou, ale nemůže zabránit tomu, aby si Carlos nepřečetl záznam výsledku hraběnky, který náhodou našel na stole. Rozčilený Carlos zapomene na všechnu opatrnost a řekne Filipovi do očí, jak ho nenávidí. Vzápětí přichází don Juan a žádá Filipa, aby poslal Carlose do Flander. Filip odmítá, protože Flandry už slíbil Albovi a kromě toho se domnívá, že Carlos na takové poslání nestačí. Když mu ale Juan řekne, že Carlos chce uprchnout a spojit se s nepřátelskými vojsky v zahraničí proti němu, slíbí, že mu vládu ve Flandrech postoupí. Po Juanově odchodu se rozhodne Carlose zničit. Nařídí Bernardovi svolat ještě téže noci inkviziční soud nad Carlosem ve věci útěku markýzy, ovšem bez Carlosovy přítomnosti s tím, že Carlosovým obhájcem bude on sám, Filip II. Carlos tráví noc u hraběnky. Přichází don Juan se zprávou, že Filip pošle Carlose do Flander. Carlos se raduje ze svého vítězství, jen hraběnka nevěří. Její nedůvěra se ráno potvrdí, když přichází Bernardo, zatýká Carlose a čte mu rozsudek inkvizičního soudu: za umožnění útěku markýzy — smrt. Hraběnka žádá, aby byla souzena ona jako hlavní vinník a odříká se Bernardovy víry, která je podlá. Bernardo nechá odvést hraběnku do vězení a nařídí vojákům, aby Carlose uskrtili. Filip přichází, když už je Carlos mrtev.

Émile Verhaeren (1855 až 1916), belgický, francouzsky píšící básník a dramatik, humanista, jehož dílo je velmi úzce spjato s rodnými Flandry. Prošel symbolismem, ve vizionářské poezii psané volným veršem podává obraz vyliďňovaného venkova a kapitalistického města. Opěvuje dělné kolektivy a tvůrčí práci. Tématu socialistické revoluce věnoval pokus o kolektivní drama Sviňtaní. Jeho pozdější civilizační poezie je ovlivněna reformismem. U nás měl velký vliv ze-

jména na S. K. Neumanna. Dramata: Klášter, Helena Spartská. dr

[182]

Voskovec a Werich
Labiche Eugene a
Martin Eduard

HELENKA JE RÁDA ANEB SLAMĚNÝ KLOBOUK

(1934)

Vaudeville o pěti obrazech. Volně zpracováno podle Labiche a Martina (1851). Hudbu složil Vlastimil Hála. 10 m, 5 ž, komp. Děje se v Paříži 1900. Poprvé hráno v Osvobozeném divadle 27. února 1934. Dekorace: pokoj u Fadinarda, salón modistky Kláry, salón baronky de Champigny, zaprášený pokoj u Beaupérthuisse, ulice před Fadinardovým domem.

Pan Fadinard se žení. Připravuje se svým sluhou všechno na svatbu, neboť první svatební host, hluchý strýc Vézinet se již dostavil se svatebním darem — velkou kulatou krabicí, v níž je dar pro nevěstu. Přítom vypráví sluhovi příhodu, která se mu stala cestou. Jeho kůň sežral slaměný klobouk jakési paní, která byla ve křoví s jakýmsi důstojníkem. Sotva domluví, přichází onen důstojník — Emil a ona dáma — Louisa a žádají, aby se Fadinard Louise omluvil. Do této situace přivádí Vézinet svatbu a Fadinard musí Louisa a Emila schovat vedle v pokoji. Zatím co svatba odjíždí na radnici, snaží se Fadinard vystrnadit Emila, ale ten se nechce hnout, dokud Fadinard neopatří Louise nový slaměný klobouk. Louisa má totiž velmi zárlivého muže, který, kdyby se dozvěděl pravdu, zničil by Emilovu kariéru, protože je zaměstnancem ministerstva války. Fadinard slíbí, že klobouk opatří

statek i Oton, který miluje Juano-
vu dceru Lisardu a chce si ji vzít
za manželku. Juan přijme přestro-
jeného krále velmi pohostinně a
nechá ho u sebe přespat, ale když
přijde řeč na krále, zachová Juan
svou hrdost a vlastní názor. Ví, že
je králi poddán, že požádá-li ho
král o majetek, je jeho povinnos-
tí mu jej dát, stejně tak jako po-
žádá-li ho o děti. Ale setkat se
s ním nechce. Drží se totiž hesla:
Král je pán a já jsem pán, každý
jí svůj marcipán. Sedlákova
hrdost popudí krále do té míry,
že si umíní nejen vyzkoušet jeho
poddanské povinnosti, ale také
pokořit jeho hrdost. Po návratu
do svého paláce nařídí Juanovi,
aby mu půjčil 100 000 dukátů a
aby mu poslal svou dceru Lisar-
du, z níž chce udělat dvorní
dámu, a svého syna Feliciána, za-
snoubeného s Juanovou schovan-
kou Belisou, z něhož chce udělat
podkonfho, aby Juana pokořil.
Juan bez odmítnutí poslechne a
obě králova přání splní. Třetím a
posledním královým rozkazem je
Juanovi nařízeno, aby se sám do-
stavil ke králi. Juan se skutečně
dostaví, je velmi překvapen, že
král je oním majordomem, kte-
rého hostil na svém statku, nechá
se i od krále pohostit, ale na vše-
chno si zase zachovává vlastní
názor. Král mu vrací peníze i děti,
dovolí, aby se Lisarda provdala
za Otona a žádá Juana, aby se
stal vrchním správcem králova
majetku. Juan všechno přijme, ale
poslední královu nabídku odmít-
ne. Protože Král je pán a on je
pán, každý jí svůj marcipán. **dr**

[181]

Verhaeren, Émile

FILIP II.

(1900)

Tragédie o 3 dějstvích. Přeložil Fr.
R. Tichý. 7 m, 1 ž. Dekorace: tera-
sa se schodištěm, králova komnata,
komnata hraběnky. Odehrává se

v Escoriálu v polovině 16. století. —
Volný verš.

Don Carlos, mladý infant, syn Fi-
lipa II. španělského, touží po vládě
nad Flandrami. Protože jeho
otec nejeví chuť mu tuto vládu
svěřit, chce infant uprchnout ze
Španělska. Obrátí se s prosbou
o pomoc na svého starého příte-
le dona Juana, nejvyššího velitele
španělského loďstva, aby mu po-
mohl při útěku i při získání vlád-
y nad Flandrami. Hrozí totiž ne-
bezpečí, že Filip svěří Flandry vé-
vodovi z Alby, který je ve Fland-
rech nenáviděn pro svou krutost,
a jehož nástup by mohl ve Fland-
rech vyvolat povstání a možná
i vymaňování Flander ze španěl-
ských rukou. Carlos se domnívá,
že udržet Flandry pod španělskou
vládou je možno jenom láskou.
Ale Juan váhá, varuje Carlose a
označuje jeho úmysl za vzpouru
proti králi. Když Carlos nechce
ustoupit, rozhodne se Juan, že se
pokusí krále přemluvit, aby Car-
lose do Flander poslal sám. Car-
los, který se domnívá, že Juana
získal, se se vším svěří své milen-
ce hraběnce de Clermont, která
je dvorní dámou královny. Hra-
běnka, která Carlose miluje, je na
rozdíl od slabošského snílka Car-
lose chytrá a statečná žena a
příliš Juanovi nevěří.

Od svého zpovědníka Fray Ber-
narda se Filip II. dovídá, že uprch-
la markýza d'Amboise, která měla
být souzena inkvizicí, a že jí
k útěku pomohl Carlos, hlavně
však hraběnka de Clermont. Roz-
hodne se, že jako hlavního viní-
ka bude soudit hraběnku, proto-
že nevěří, že by Carlos cokoliv
podnikl proti němu. Neboť, coko-
liv proti němu podniká, podniká
i proti sobě. Vyslechne hraběnku
v přítomnosti Bernarda a dosáh-
ne toho, že se hraběnka přizná
k pomoci při útěku markýzy, od-
mítne se však přiznat, že je fran-
couzskou vyzvědačkou. Výslech
přerušil Carlos, který hledá hra-
běnku. Filip ho uklidní, dosáhne **142**

ní pře aneb Přísluví, Konec starých
časů, Markéta Lazarová, Luk krá-
lovný Dorotky, Tři řeky, Rodina Hoř-
vatova, Obrazy z dějin národa če-
ského. Drama: Učitel a žák,
Nemocná dívka, Alchymista,
adaptace Kolárova Praž-
ského žida. **dr**

[177]

Vančura, Vladislav

JOSEFINA

(1947)

Hra o třech jednáních. 15 m, 5 ž.
Dekorace: průjezd konzervatoře,
zkušební síň konzervatoře, měšťan-
ský pokoj, hala se schodištěm v hor-
ské boudě. Poslední úprava: Frant.
Pavlíček.

Starý Maleček a Malečková cho-
dí hrát po pražských dvorech.
Zpěvní část produkce těchto po-
tulných muzikantů obstarává Jo-
sefina, hezká mladá dívka, kte-
rá, protože je sirotek, se musí
živit všelijak. Při jedné takové
produkci je pronásleduje stráž-
ník. Muzikantská trojka uteče do
průjezdu konzervatoře, kde na
dvoře uspořádá svou produkci.
Ale i tady mají smůlu, protože je
zase vyhaduje vrátný, který navíc
ještě rozbije starému Malečkovi
housle. Josefina žádá, aby je za-
platil, a když se vrátný zdráhá,
vnikne do jedné z učeben, kde
právě vyučoval profesor Vydra.
Ten se domnívá, že je to jeden
z žertíků jeho nejlepšího žáka
Valenty a proto demonstrativně
opustí učebnu. Neopustí ji ovšem
Josefina, která hledá někoho, kdo
housle zaplatí. Valentova spolu-
žačka Irena jí dá padesát korun
a Valenta, který se dá s Josefi-
nou do řeči, zjistí, že má nejen
výborný sluch, ale že dovede zpí-
vat z not a že má výborný, i když
neškolený hlas. Z vedlejšího ka-
binetu slyší profesor Vydra Jose-
finin zpěv a protože ihned pozná,
že jde o talent, seznámí se s Jose-
139

finou. Jenže Josefina myslela, že
zpívá za peníze, a když jí žádné
nedají, vezme Ireně z peněženky
dvacetikorunu. Když Irena hledá
peníze a Josefina neví, jak je vrá-
tit, pomůže jí Valenta tím, že
předstírá, že peníze našel na
zemi. Profesor Vydra přijal Jose-
finu na konzervatoř, aby se učila
zpívat. Josefina se pilně učí a
dělá velké pokroky. Její studie
platí profesor Vydra, i když před-
stírá, že peníze jsou od neznámé-
ho mecenáše. Pro svou otevřenou
a ráznou povahu je Josefina oblí-
bená, jen Irena jí nemá ráda. Ne-
může jí odpustit, že má výborný
hlas a také cítí, že Josefina se za-
milovala do Valenty. Josefina to
ostatně vůbec netajíc a když zjistí,
že Irena a Valenta jsou pár, od-
chází od Ireniny matky, která jí
vzala na byt ne z lásky, ale aby
mohla před profesorem Vydrou
vypadat jako lidumil, který po-
poruje talenty, a tím pomohla
upevnit Irenino postavení. Tak se
Josefina ocitne v horské boudě,
kde slouží za stravu a byt. Stu-
denti, kteří tu tráví prázdniny,
předvádějí z legrace některé ka-
pitoly ze života Valenty a Ireny
a dělají si při tom legraci i z pro-
fesora Vydry. Valenta bere celou
věc jako vtip, ale Irena se urazí.
Když jí Josefina řekne do očí, že
nic neumí, obviní Irena Josefínu
z krádeže oně dvacetikoruny,
k níž došlo při jejich prvním se-
známení. Do hádky, která vznik-
ne, se vloží i Valenta. Rozejde se
s Irenou a jde za Josefínou. **dr**

[178]

Vančura, Vladislav

KUBULA A KUBA KUBIKULA

(1931)

Pohádková hra o 12 obrazech, kte-
rou podle pohádky V. Vančury pro
jeviště upravila Eva Foustková. 12

m, 5 ž, 5 d, komp. Dekorace: velká kniha, která jde otvírat a zavírat, les, kovárna, zimní krajina, šatlava, pekárna, sklep, náves.

Vyprávěčem příběhu o medvědáři Kubovi a jeho medvídku Kubulovi je pekař Bohdan, který prochází dějem jako dramatická postava. Medvěďák Kuba vandruje se svým medvídkem Kubulou ode vsi ke vsi. Je zimní večer a oba hledají nocleh. Kovář je u sebe nechá přespat. Když po večeri ulehnu v kovárně, přijde medvěďí strážník Barbucha, kterého Kuba stvořil ve své fantazii, a prohlásí, že když už si ho vymyslí, bude všude chodit s nimi. A hned se také uloží vedle medvídky ke spánku. Jenže ráno se kovářova rodina Barbucha vyděsí a Kuba musí pryč. Kovářova dcerka Lízinka je z toho celá smutná, protože má medvídky ráda. Na své další pouti dorazí do dvou sousedních vesnic Vařeček a Hrnčů. Ale rychtář je nechce do vesnice pustit a když po něm Barbucha skočí, popíchá ho a vyvolá všeobecnou pranic, dá je rychtář zavřít do šatlavy. V šatlavě je sice teplo, protože sousedí s pekárnou, ale k jídlu tam není nic. Zatím co jim kručí v žaludku, pomyslí Lízinka na Barbuchu a tím ho přivolá k sobě. Když pomyslí Kuba na Barbuchu, vrátí se strážník zase zpět a přinese od Lízinky dopis a buchtu. V dopise Lízinka píše, že je jde spolu s dalšími dětmi osvobodit ze šatlavy. Protože Kuba nechce, aby rychtář dostal vztek na kovářovy děti, chce se pokusit dostat se ze šatlavy vlastními silami. Pošle Barbuchu, aby šel rychtáře vystrašit, že snad je potom pustí na svobodu. Barbucha pociťivě straší rychtáře, ale výsledek je opačný. Rychtář se na medvěďáře ještě víc rozzlobí a chce ho na náměstí soudit. Jenže do tohoto souzení se vloží i občan Vařeček a Hrnčů a také kovářovic děti a tak je ze soudu koulovačka, při níž na-

konec rychtář uzná, že to od něho byla vlastně všechno hloupost. Nakonec se všichni dohodnou, že Kuba nemůže pořád chodit po světě, že by se mohl usadit. A tak se Kuba vyučí kovářem, Barbucha bude kováři foukat měchy a Kubula se pořádně umyje a bude chodit do školy, aby z něho něco pořádného bylo. **dr**

[179]

Vega, Carpio Felix
Lope de

OVČÍ PRAMEN

[Fuente Ovejuna, 1614]

Hra o třech dějstvích. Volně přeložil Otakar Fischer. 14 m, 3 ž, komp. Dekorace: náves, lesní rokle, u starosty, u krále. Odehrává se ve druhé polovině 15. století ve vsi Fuente Ovejuna ve Španělsku. — Verš.

Již několikrát se pokoušel komtur calatravského řádu Fernand Gomez získat prostřednictvím svých sluhů Florese a Ortuña krásnou Laurencii, dceru Estébana, starosty ve vsi Fuente Ovejuna, patříci ke komturevým panstvím. Jenže chytřá Laurencie, poučena osudem jiných dívek, které komtura vyslyšely, a vědouc o jeho surovosti a přelétavosti, všechny komturevy nabídky odmítá. Komtur se právě vrací z vítězného boje o pevnost Ciudad Real, kterou hájil s Rodrigem, velmistrem calatravského řádu, proti králi. Po uvítání vesničany zve komtur k sobě Laurencii, je však znovu odmítnut. Náhodou se s Laurencií setká na lovu, chce se jí zmocnit násilím, ale je zaskočen Frondosem, mladým synem radního Juana, který Laurencii pomůže k útěku. Komtur zuří, že byl pokořen obyčejným vesničanem a slibuje mu pomstu. Vesničané přicházejí za komturem s prosbou, aby jim ve zních odpustil daně. Ten nejenže jim nevyhoví, ale žádá na Es-

tébanovi, aby mu vydal svou dceru. Komtureva žádost pobouří vesničany, kteří jsou rozhořčeni už od dřívějšíka komturevými honičkami na děvčata. Přichází zpráva, že pevnost Ciudad Real je znovu ohrožována vojsky krále, který chce sjednotit celou zemi pod svou vládou, a že komtur musí znovu do boje. Než se svým vojskem odtáhne, uspořádá honičku na Jacintu, kterou chce znásilnit. Když ji vesničan Mengo brání, nechá ho zbičovat a Jacintu dá napospas vojákům. V době nepřítomnosti komtura požádá Frondoso o Laurenciinu ruku. A právě ve chvíli, kdy oba milenci slaví svatbu, vrací se komtur z boje. Frondosa zavře do vězení, nechá odvléct Laurencii a když mu Estéban řekne, že jediným svrchovaným pánem všech je král, zbaví ho starostenského úřadu a uhodí ho do tváře. Vesničané se radí, jak odpovědět na tuto urážku. Poslední kapku do ohně přileje Laurencie, která utekla komturevým biřičům. Vyčte vesničanům, že jsou zbabělci a jen se radí, zatím co Frondoso může být každým okamžikem svržen s hradeb bez soudu. Vesničané se vzbouří, vniknou do komtureva hradu, zabijí komtura i Ortuña a těžce zraní Florese. Zatím král dobyl pevnosti Ciudad Real a přijímá hold pokořeného Rodriga. Přichází zraněný Flores se zprávou, že vesničané zabili komtura a hned po něm i poselstvo vedené Juanem, které zprávu potvrzuje a rozšiřuje i o důvody, proč k jeho zabití došlo. Král pověří Rodriga, aby vedl ve Fuente Ovejuně hrdelní soud nad všemi, kdož se komtureva zabití účastnili. Než se Rodrigo dostaví do vesnice, radují se vesničané nad komturevou smrtí. Opatrný Estéban se se všemi domluví, že v případě vyšetřování budou na otázku, kdo je vrah, odpovídat všichni stejně: Fuente Ovejuna. Tuto dohodu také všichni věrně dodrží, i když

jsou vyslyšáni útrpným právem. Konečně dá Rodrigo všem milost pod podmínkou, že mu vyrazí jméno vraha. Ale celá vesnice odpoví na tuto otázku stejně jako dřív: Fuente Ovejuna.

Carpio Felix Lope de Vega (1562—1635), španělský spisovatel, největší dramatik „zlatého věku“. Napsal přes 1000 her, z nichž se zachovala asi polovina. Jeho dramatické práce se vyznačují velikou růzností žánrů i námětů, často s výrazným národním rázem. Odmítal feudální útlak a skládal všechnu naději v osvícenou královskou moc, která by byla schopna sjednotit celou zemi a tím jí vyprostit z područí bezohledných feudálních šlechticů. V duchu humanismu své doby vystupoval na obranu svobodného citu a proti stavovské nerovnosti. Z dramatického díla jsou neznámější dále: Pes na seně, Učitel tance, Dívka se džbánem. **dr**

[180]

Vega, Carpio Felix
Lope de

SEDLÁK SVÝM PÁNEM

[El villano
en su runcon, 1587]

Komedie o třech dějstvích. Přebásnil Jindřich Hořejší. 8 m, 3 ž. Dekorace: dvůr selského statku, oddělený mříží od hřbitova, královská komnata, selská jizba. Odehrává se ve Španělsku. — Verš.

Španělský král, infantka a maršál Oton prohlížejí venkovský hřbitov. Na jednom z hrobů je zaujme nápis, ze kterého je jasné, že pisatel ještě žije a že jeho vztah ke králi je velmi rezervovaný. Král pátrá po tomto pisateli a zjistí, že jím je sedlák Juan, jehož statek sousedí s hřbitovem. V přestrojení za královského majordoma navštíví král Juana. Zároveň s ním, ale aniž by o sobě zprvu věděli, přichází na Juanův

MARTÍNEK 6

A. S. GRIBOJEDOV — část 2.

Existuje však i jiný přístup: možnost radikální přestavby díla, prováděná v duchu dnešních estetických kritérií. Slavná režie V. E. Mejercholda (1928 a 1935), přes veškeré vulgárně sociologické krajnosti, snažila se zrychlit dějový spád a rovnoměrněji rozvrhnout dramatický konflikt, aby proti osamělému Čackému nestála moskevská společnost, ale po jeho bok nastoupily historické síly, známé z dějin děkabristického hnutí. Mejercholdova režie rozdělila dílo na krátké epizody, hlavní dějová fakta ilustrovala vedlejšími, monology převedla do dialogů s partnery; zásadně ignorovala jednotu děje, místa i času jako faktory nesouzvukné estetickému citění obecnosti 20. století, odchovanému masovou kulturou, především pak filmem.

České inscenace „Hoře z rozumu“ mají ztíženou pozici množstvím nevyřešených otázek ve sféře překladatelské. Bohužel většina překladů neuznává nejen adekvátní přepis obrazných jmen, samozřejmý v překladech renesanční dramatiky anglické, nevystihuje příliš dobový kolorit a stupňuje racionální nádech díla. Současná značná necitlivost v chápání společenských vztahů znemožňuje zasadit gribojedovovské postavy jako vzácné drahokamy do stejné cenného rámce (televizní inscenace například připustila, aby Čackij po návratu ze zahraničí zdobil Sofii náhrdelníkem, vytaženým z kapsy, což by si nemohl dovolit v tomto prostředí ani k ženě lehkých mravů, navíc zasadila celý děj do plesového prostředí, čímž prakticky zničila většinu intimních scén). Je otázkou, nakolik dílo tak výrazných hodnot filosofických i uměleckých bohužel dostatečně neovládnuté profesionální divadelní kulturou (snad jen s výjimkou nastudování J. Frejky), může splnit své poslání na amatérské scéně. Zdá se však, že by alespoň jeho úryvky, citlivá montáž textu a předčítání mohly mnohé nahradit. Tím předem chceme polemizovat se stanoviskem, jako by jediné komediální hříčka A. S. Gribojedova, napsaná ve spolupráci se Šachovským a Chmělnickým, dostatečně u nás známá „Provdaná nevěsta“, mohla přitahovat zájem amatérských divadelníků.

FAKTOGRAFIE:

Alexandr Sergejevič Gribojedov (4. 1. 1795—30. 1. 1829), absolvoval filosofickou a právníkovou fakultu Moskevské univerzity. Během studia se zajímal o literaturu, světové dějiny, archeologii, výsledky fyzikálních objevů atd. Ještě během studií se sblížil s N. A. Muravjovem, I. D. Jakuškinem, A. I. Jakubovičem, P. J. Čaadajevem, budoucími představiteli děkabristických kruhů. V roce 1812 dobrovolně vstoupil do armády, kde setrval takřka čtyři roky. Po řadě divadelních úvah pokusil se přenést do ruského prostředí komickou zápletku (Lesser: „Le secret du menagé“) pod názvem „Mladí manželé“. V 1817 začíná Gribojedovova působnost v tehdejší Kolegiu zahraničních věcí, kde se seznámil s V. K. Kjuhelbekerem, A. S. Puškinem, N. I. Gnědičem aj. Pokračoval v práci na dramatických dílech, většinou v kontaktu s tehdy již uznaným A. A. Šachovským, N. I. Chmělnickým a P. A. Katěninem. Po komedii „Student“ (1817), nesené v linii literární polemiky, publikoval komedii „Provdaná nevěsta“ (1817) a přepis francouzské předlohy pod názvem „Předstíraná nevěsta“. Účast ve skandálním souboji vynesla mu vyhnanství, přeložení do Persie, kde sloužil jako tajemník ruského vyslance. Filologické schopnosti, znalost řečtiny, značný kulturní rozhled zaručily mu i zde úspěch. V kontaktu s děkabristickými kruhy dokončuje od 1822 text komedie „Hoře z rozumu“, koncipované jako filosofické dílo s mnoha aktuálními politickými podtexty. Koncept nedokončeného dramatu „Rok 1812“ (1824—1825) podává svědectví o postupném uzavírání Gribojedovových životních stanovisek. Drama mělo pojednávat o hrdinech roku 1812, kteří zachránili Rusko před vpádem Napoleonových vojsk, aby se mohl navrátit k dřívější ponižující existenci jako nevolníci, zbavení základních lidských práv. Po porážce děkabristického hnutí dostal se A. S. Gribojedov do žaláře (1826), zachránila jej neexistence přímých

důkazů i vlivní příbuzní. Přesto musel odejít z Moskvy, sloužil na Kavkazu, později měl urovnat diplomatické styky s Tureckem a Persií. Stal se obětí spiknutí v Teheránu, kde jej zavraždil zfanatizovaný dav.

LITERATURA:

Prameny v českém znění jsou vskutku minimální. Lze doporučit především román L. N. Tolstého „Vojna a mír“, podobně jako románové dílo A. K. Vinogradova „Bratří Turgeněvové“, důležité především pro správné pochopení dobové atmosféry.

V ruském znění je k dispozici množství životopisných studií (autoři: A. S. Orlov, S. M. Petrov, V. A. Filippov, N. K. Pikanov, A. Slonimskij aj.) Českého překladu se dočkala jediné významná studie M. V. Něčkinové „Gribojedov a děkabristé“. Rozborem textu se zabýval V. Asmus („Gore ot uma“ kak estetičeskaja problema, ve sborníku Literaturnoje nasledstvo, d. 47—48, Moskva 1946), V. A. Filippov (Problemy sticha v „Gore ot uma“, Moskva 1926), B. V. Tomaševskij (Stichotvornaja sistema „Gorja ot uma“, ve sborníku A. S. Gribojedov, Moskva 1946). Režijní výklad V. I. Němiroviče-Dančenka lze rekonstruovat podle sborníku „Gore ot uma“ v postnovke Moskovskogo Chudoženstvennogo teatra (Moskva-Pěterburg 1923) a stejnojmenné stati v ročence MCHAT [Ježegodnik MCHAT 1945, d. 1, Moskva 1948]. Mejercholdův výklad přiblíží beseda s herci (1928) a výklad uměleckých principů přepracování díla, obsažený v posledním dvoudílném vydání (V. E. Mejerchold: Stati, Pisma, Reči, Besedy, d. 2, 1917—1939, Moskva 1968).

Z autorových prací lze upozornit na učební text Dějiny ruského předrevolučního činoherního divadla, d. 1. Od počátků do roku 1863 (Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1967) a soupis pramenů ke studiu této fáze pod názvem Bibliografie základních materiálů k dějinám ruského předrevolučního činoherního divadla a dramatu (Divadelní ústav, Praha 1968), které mohou zprostředkovat poznání nezbytné literatury i potřebných kulturních kontextů v případě následujících studií o ruské dramatické tvorbě.

Že je Puškinův Evžen Oněgin dílo věčné a stále živé, potvrdili mladí diváci v Rožnově pod Radhoštěm na představeních Stálé amatérské scéně, která Puškinův slavný román nastudovala v dramatisaci J. Janovského k Lenínovu výročí. V hrajícím kolektivu se objevila řada mladých tváří. Na snímku Zorka Sasková a Jiří Fusek v hlavních rolích.

Stojí to zato vniknout do divadla složitým zadním labyrintem chodeb a chodbiček, takhle dopoledne, kdy hlediště je prázdné. Jeviště žije. Zasuňte se do prostřední řady na prostřední sedadlo, ušetříte za program. Herecké tváře a občanský oděv (herecké občanství). Vaše fantazie si sama herce převléká do kostýmů, jak je vám libo. Jste jediným divákem něčeho, co je večerně oděnému publiku odepřeno. Stojí to zato. (A jde to, protože v divadlech nebývají cedule CIZÍM VSTUP ZAKÁZÁN. Kdo jde do divadla, není cizí, ani divadlo mu není cizí.)

Klub Realistického divadla v Praze na Smíchově, druhá hodina poobědí, zkouška skončila. Začíná rozhovor s herečkou Růženou Merunkovou nad řízkem střední velikosti. Rozhovor beze svědků, protože její manžel, herec Miloš Hlavica se odporoučel. Řízku, našeho časoměru ubývá. Až zmizí, dotazovaná prchne na jinou zkoušku jinam...

V Lysé nad Labem jsem začínala. Samozřejmě, že ochotnický. Celá rodina tím byla posedlá. Bylo nás pět dětí, nikdo se divadlu nevyhnul. Sedmiletá jsem hrála poprvé. Slovo hrála dejte do úvozovek. Jaký já měla vztek na sestru, když hrála Mahulenu a já jenom Priu... Lysou si bez ochotnického divadla neumím představit. Víte, co to pro takové město znamená. To má ohromný společenský význam. Pro město, pro lidi divácké i pro ty, kteří se snaží na jevišti. Tam jsem hrála až do nástupu na DAMU...

Chtěla jste být odjakživa herečkou?

Snaž. Ale taky porodní asistentkou. Já byla v Národním poprvé, až když jsem chodila na DAMU. A na tu DAMU bych si netroufala, kdybych před tím nehrála ochotnický. Já hrála i při škole, na černo, o prázdninách... Slavné divadelní července v Lysé...

Říká vám něco Hronov?

Na Hronově jsem hrála se souborem Máj z Prahy už jako posluchačka DAMU ve Zkouškách čerta Belínka. Jaký já měla strach, aby se to neprozradilo...

Že jste profík?

Ne, že mám študovat a ne pohádkovat...

Podceňujete jako renomovaná profesionálka, divákům známá z jeviště, obrazovky a plátna, amatérismus na divadle, vlastně v divadle?

Naopak. Mám k němu úctu. Je to do jisté míry sebeobětování. Kdo to prožil, v životě nemůže amatérské divadlo

HODINKA s R. Merunkovou

Kdo najde Růženku v její první roli?

podceňovat. Může se mu líbit, nebo nelíbit...

Řízek příliš rychle nemizel, spíš stýnul... Nasadil jsem výslech.

Paní Růženo Merunková, odpovídejte stručně, co řeknete může být použito proti vám. Oblíbený, oblíbená, oblíbené...

Jídlo: *Zelňačka. Taky čínská kuchyně.*

Nápoj: *Plzeňské.*

Květina: *Růže.* (Růže, Růžena, Růže Na, Růže — téma pro konkrétní poezii.)

Zvíře: *Pes.* (V rohu sedící herec Koza vykřikl, že ne pes, ale kůň, neboť dotazovaná koně miluje a ráda na nich jezdí. Sama se později přiznala.)

Ideální dovolená: *Polovinu v tu a polovinu v cizozemsku.*

Zpěvačka—zpěvák: *Nad'a Urbánková.*

Dopravní prostředek: *Pěší chůze, je i nejspolehlivější.*

Móda: *Slušivě praktická.*

Sportovec: *Kodeš.*

Pověra: *Mám je ráda, ale nevěřím na ně.*

Koníček — hobby — záliba: *Stará muzika a starožitnosti. To první může být koníčkem, to druhé spíš zálibou pro finanční náročnost. Když někdo sbírá starý papír, je na tom lépe.*

Zahlédl jsem vašeho manžela. Dobře vypadá. Vaříte?

Vařím.

To zabere spoustu času. Jak vypadá váš denní režim?

Vztyk 6.30 — pak snídaně pro rodinu, dítě do školky, nakoupit, zkouška v divadle, odpoledne mimo divadelní činnost, večer představení. Krásný je den, když mám třeba odpoledne volno. S klukem jdem hrát kopanou.

Při čem si nejlépe odpočínáte?

Při detektivce.

Já už vás nebudu zdržovat od jídla. Ale než vypadnu, řekněte mi, jestli byste si i teď zahrála s ochotníky, kde a co?

Jedině v Lysé a Zkrocení zlé ženy. To mi zatím nikdy nevyšlo.

Chtěl jsem popřát dobré chutnání, ale k tomu vystydlému řízku se to nehodí. To by byla provokace. Tak jsem se jen tiše rozloučil a běžel na teplý oběd. I já chtěl jsem být herečkou, ale

pomalu se toho vzdávám... Večer uvidím Růženu Merunkovou ve Slečně od Maxima. V plném lesku. Dobré herečky vytvářejí dobré divadlo.

A vůbec, mělo to cenu ptát se na to ochotnické divadlo, když jsme se viděli nejednou v hledišti třeba pražského Máje? Nevím. Ale s Růženu Merunkovou se pěkně povídá.

ROZMLOUVAL P. BOŠEK
FOTO P. MRÁZOVÁ, M. TŮMA
A ARCHIV

Růžena Merunková
v Poprasku na laguně —
inscenace ochotníků
z Lysé nad Labem, r. 1957

N Á P A D N Í K

(Pro děti, které si umějí vymýšlet)

Milí mladí přátelé,

moc nás potěšilo, že Vás ani teplé jarní sluníčko neodradilo od psaní a že nám posíláte stále další a další pohádkové i detektivní náměty. Někteří z Vás píší pravidelně, za chvíli budou mít doma docela pěknou knihovničku z knih, které Vám posíláme za nejhezčí nápady. Patří mezi ně i malá Petra, která chodí teprve do třetí třídy a jejíž pohádky jsou bohatě ilustrované a odehrávají se vždy u nich doma na chatě. Zrovna tak je to s její poslední pohádkou:

„Tato pohádka bude o čarodějnicích a čarodějích. Vždy na podzim odkvete náš keř před chatou a dostane hlavičky, jaké má pampeška na podzim. V tu dobu vyjde nejstarší a nejrozumnější čarodějnice ze svého hradu, svolá všechny čaroděje a čarodějnice a usadí se s nimi na hlavičky na keři a začne sněm. Čarodějnice a čarodějové si radí různá kouzla a zakleívání. Ale jak začne půlnoc, zvedne se nejstarší čarodějnice a letí na svém koštěti do svého hradu. A za ní se začnou zvedat i ostatní čarodějnice a čarodějové.“

V květnovém čísle psali o strašidli školičce bráskové Dalibor a Zbyněk Vařekovi. Protože neuvedli svůj věk, napsali jsme jim, aby to v příštím dopise napravili a napsali také něco o sobě a poslali svou fotografii. Dopis přišel velmi brzy:

„Moc pěkně děkujeme za knížky, líbily se nám, protože máme 12 let. Chodíme do literárně dramatického kroužku k soudružce Havigerové, která donesla Váš časopis a tím jsme se dozvěděli o strašidylkách. Posíláme též fotografii. Ta paní v mini je Dalibor a ta v maxi jsem já. S pozdravem Zbyněk.“

A tak vyšlo najevo, že Zbyněk a Dalibor jsou vlastně dvojčata a jak je vidět na obrázku, mají smysl pro humor a také fantazii, jak o tom svědčí i další vyprávění o strašidylkách.

„Jednou, když strašidylko přišlo ze školy až v 9 hodin ráno, protože se jim vyučování trochu protáhlo, hodilo aktovku do nejzazšího koutu jejich hradu, dozvědělo se od své maminky – paní Vendelíny Strašidlové velikou novinu. Měli se stěhovat do sousedního hradu Petříček. Paní Strašidlovou to velice těšilo.

Pořád říkala: ‚Tady musíme platit veliké nájemné a tam je to prý levnější a mají prvotřídní rakve na spaní. Těším se na to, že budeme mít katakombu jen nízko pod zemí, abych se neuchodila po schodech.‘ Stále opěvovala ten sousední hrad chvalozpěvy, až to strašidylko omrzelo a šlo si hrát s jinými strašidylky na cimbuři na schovávanou. Strašidylko nebralo to stěhování vážně, ale na druhý den ráno to začalo. Když se strašidylko vystrachalo ze své rakvičky, všechno již čekalo na stěhovací vůz. Právě bylo pondělí a v pondělí strašidylka nechodí do školy. Když přijel stěhovák (byla to velká rakev na čtyřech kolech poháněná osmiválcovým motorem), začalo nakládání. Strašidla měla jen stůl a almaru, ale stejně s tím byla fuška. Když to naložili, začali hledat strašidylko. To se zatím loučilo se svými kamarády a s hradem. Také se šlo rozloučit s domácím drakem. ‚Taková rarita tam jistě nebude,‘ říkalo si. Když se se všemi rozloučilo, doklopýtalo ke stěhovacímu vozu. Za chvíli jim hrad zmizel z očí. Jak se tak řítili po dálnici stovkou, budili obdiv všech cizinců. Když přijeli ke svému novému sídlu, začalo okukování. Po chvíli se

paní Strašidlová vrátila z obchůzky, konstatující: „Jeden podnájemník se mi trochu nezamlouvá a potom tam visí se stropu nějaké koule. Jinak je to dobré.“ Když večer hledali svícny, poučil je kastelán, ať zmáčknou vypínač. Když ho zmáčkli, osnilo je světlo, které vyzařovalo právě z těch koulí a bylo velmi nepříjemné. Bylo to světlo elektrické a to strašidla nemají ráda. Dělá jim to moc zle. Paní Strašidlová vykřikla: „Ať si na to zdejší strašidla zvykla nebo ne, já tu nebudu už ani minutu!“ Kdo jel právě ten večer od hradu Petříček k hradu Barborka, viděl zvláštní věc. Neosvětlené těleso se hnalo po silnici tak rychle, že by předstihlo i tu nejrychlejší mercedesku. Když dojela strašidla domů, byli

všichni rádi, že už jsou zase zpátky na hradě.“

Tak vidíte, všechno dobře dopadlo a strašidylko se vrátilo domů, na svůj rodný hrad, ke svým milým kamarádům i k domácímu drakovi. A já si myslím, že by se kousek té „Patálie se stěhováním“ mohlo stát součástí naší hry o strašidylkách. Napište nám další příhody o strašidlech i vy na známou adresu: Nápadník AS, Dům dětí a mládeže, Brno, Lidická 50. Musíte si však pospíšet, na podzim naše soutěž končí a bylo by škoda, kdyby vaše pěkné nápady zůstaly jen ve vašich hlavách. Já vím, že máte pořád málo času a že neradi píšete. Ale přístroj na dálkové čtení myšlenek zatím nikdo nevyalezl a tak nezbývá nic jiného, než sednout a psát.

KAPLICKÉ DIVADELNÍ JARO

Jaro to bylo, po pravdě řečeno, nanicovaté. Sníh a déšť a zima a kroupy nijak nenasvědčovaly tomu, že začíná květen. Snad by bylo nejlépe schovat se doma ke kamnům a čekat, až se počasí umoudří. Jenže v Kaplici si usmyslili, že jaro bude a že bude jásavé, teplé, svěží a usměvavé — ať už mu počasí přeje či nikoliv. A tak si vymyslili jaro divadelní a ještě k tomu dětské, takže tu bylo plno radosti, smíchu a dobré pohody. JARO PŘINESLY KAPLICI DĚTI. Ty na scéně, s trochou trémy, i ty v hledišti, nedočkavé a věčné. A bylo nakonec všem moc dobře a jarně a nevidal ani déšť a sníh. Neboť v hledišti Armádního divadla v Kaplici roztála srdce dětská i srdce dospělých.

Ale nejdříve předcházelo mnoho a mnoho práce a starostí. Před rokem první zkouška, I. ročník jen se třemi soubory. Letos už krajská přehlídka s šesti soubory. Všechno bylo pečlivě připraveno, promyšleno a není se co divit, vždyť se na přípravě podílela řada obětavých pracovníků i institucí. Kaplice je pěkné, malebné městečko, ale nás nejvíce překvapilo, jak mnoho činitelů doslova „fandilo“ dětské divadelní přehlídce. Jak vyšel vstříc velitel vojenské posádky a zdarma zapůjčil sál i zajistil technickou službu, kolik pochopení měli pracovníci městského, okresního i krajského národního výboru, ředitelé nejrůznějších podniků, učitelé a ředitel ZDŠ, KOS i DDM — byla by to dlouhá řada jmen a všem patří dík za ochotnou pomoc a za zájem o oblast tak opomíjenou, jako je divadlo hrané dětmi. Šestkrát vyprodané divadelní sál také svědčil o schopnosti pořadatelů — jistě by jednou dokázali stejně dobře zorganizovat i akci celostátní. Nu — nebudeme předbíhat a věnujeme se již právě tomu letošnímu Kaplickému divadelnímu jaru.

Porota opravdu neměla lehký úkol, když měla mezi šesti soubory určit, který je první, který druhý a třetí. A znovu se potvrdilo, že je lépe pořádat festivaly, na kterých si soubory vymění své zkušenosti, na kterých je vzdviženo to, co stojí za pochvalu, ale není určováno pořadí. Není dost dobře možné srovnávat soubor, který má profesionální pomoc, možnost vybrat si děti z celého města a pracuje již řadu let se souborem z malé školičky, který vystupuje poprvé. A tak si nakonec zasloužili pochvalu všichni: začínající soubory ze ZDŠ Orlík nad Vltavou a ZDŠ Lomnice nad Lužnicí dokázaly rozesmát dětské obecnstvo a strhnout je k upřímnému potlesku, i když to na scéně nebylo tak

docela v pořádku s výslovností a projev dětí byl často neohrabaný. Vedoucí obou souborů však dělají svou práci s láskou a mají chuť pracovat dál. Soubor Lipka z Kamenice nad Lipou je našim čtenářům dobře znám a jeho vedoucí Jarmila Hanzálková občas píše o svých zkušenostech i v našem časopise. Představení souboru mělo opět vysokou úroveň hlasové kultury, jak jsme již u tohoto kolektivu zvyklí. Bylo však pro malé diváky přece jen trochu smutné. Soubor Jitřenka z Českých Budějovic je soubor zkušený, ale Hrubínova Sněhurka byla pro něj přece jen těžkým oříškem. Ve vtipné a vkusné scéně vyzněly dobře výstupy zvířátek a trpaslíků, místa, kde děti zůstávají hrajeckými si dětmi a nic nepředstírají. Domnívám se však, že roli královny — plné zloby a nenávisti — nemůže hrát patnáctiletá dívka. Nesporně velmi talentovaná představitelka této role se do postavy královny vžila tak, až šel mráz po zádech. To co nemohla, jako dítě, přirozeně zahrát, nahradila pathosem a afektovaným jednáním. Škoda, že vedoucí souboru nechtěli pochopit, že na práci s dětským představením nelze aplikovat postupy práce s profesionálními herci a že nám musí jít především o otázky pedagogické a etické.

A nyní nám zbývají už jen dva soubory a o obou by stálo za to napsat toho co nejvíce. K nim by se řadila v tomto směru i Lipka, ale o té jsme psali již několikrát. Tak přichází na řadu Divadlo Mladých při ZDŠ Tábor. O tom, že to s dětmi dělají „Táborité“ dobře, svědčí i to, že mladí po odchodu ze školy nechtějí opustit soubor. A tak tu mnozí zůstávají dál. Kolik toho už bylo napsáno o volném čase mládeže, o tom, jak mnozí mladí lidé bezúčelně promarní tento volný čas, jak je nic nezajímá, jak jsou lhotežní. A tady najednou vidíte devatenáctileté mladé muže, kteří s radostí a mladým elánem dělají šprtouchlata pro radost malým dětem. A hrají jim loupežníka a kouzelníka a Šmidru. A právě Šmidra, v civilu kamenický dělník, se stal miláčkem kaplických dětí. Byl na scéně prostě neodolatelný a v zákulisí velmi skromný. Spolu s jedenácti dětmi vytvořili tito tři mladí velmi svižné představení, které mělo u dětského obecnstva velký ohlas. I když samozřejmě by bylo možno představení ledacím vytknout a výkony dětí nebyly vyrovnané. Vedoucí souboru Vladimír Ráb to však umí nejen s dětmi, ale i s mladými a za to si zaslouží pochvalu.

Nahoře čertovská mládež ze hry Z pekla štěstí (MDDM Kaplice),
dole záběr ze Smidry a loupežníka (ZDŠ Tábor)

A nakonec vám budu vyprávět O JEDNÉ VESELÉ TRÍDĚ. A to je šestá třída na ZDŠ v Kaplici. A veselá je proto, že pro ni pan učitel Jaromír Sypal píše veselé pohádky a paní učitelka Květa Sypalová je režisérka. Jejich poslední pohádka se jmenuje Z pekla štěstí. Hlavně ovšem mají z pekla štěstí školáci z Kaplice, že manželé Sypalovi na jejich škole učí. Dělalí se svým souborem přesně to, co bychom si přáli, aby dokázali vedoucí všech dětských souborů. Představení kaplických dětí bylo svěží, bezprostřední, přirozené a opravdu dětské. Mělo tolik předností, že je porota jednohlasně umístila na první místo v soutěži. Jistě i zde by se dalo ledacos vytknout, třeba nešetrné zacházení s hlasem u jednoho z hlavních představitelů, které už možná zanechá na hlasivkách trvalé následky. Ale to je spíš vina nezkrotného temperamentu, než jevištní práce.

„Z pekla štěstí“ je pohádka o tom, jak Kulihrášek a Honza zachránili princeznu a pana krále před peklem. Je ovšem nutno dodat, že jim při tom pomáhalo skoro celé peklo — houf pekelných školáčků a dva staří, vypelichaní čerti. Proti nim stál jen mladý pan Lucifer a pekelná bába. Musím vám prozradit, že jednoho z těch starých, vypelichaných a přihlouplých čertů hrál sám pan učitel Sypal. A že se na scéně třásl strachy před mladým Luciferem, kterého hrál jeden ze školáků, který mu poroučel a huboval a starý čert si netroufl ani špítnout. Byla u toho náramná kopa legrace a já se dodatečně omlouvám, že jsem se často smála tak nahlas, že jsem rušila ostatní diváky. Nevím, kolik pedagogů by dokázalo hrát si s dětmi na scéně a nebát se při tom o svou autoritu — a nepochybuji o tom, že autorita pana učitele Sypala u dětí je velká. Nedá se, myslím, vyčíslit, kolik času manželé Sypalovi věnují souboru. Od napsání hry, hudby, režie, vše dělají sami, jen se scénou jim obětavě pomáhá třetí v tomto učitelském trojlístku, Jiří Mazanec. A když s nimi hovoříte, svádějí úspěch souboru jeden na druhého, ale je jasné, že jsou v tom všichni tři až po uši a že všichni nesou velký kus odpovědnosti za radost, kterou jejich představení přináší divákům i malým interpretům. Jaromír Sypal píše hry dětem na tělo a každému dá takový úkol, jaký unese. Nenařaditelná princeznička s krátkými rovnými vlasy a velkánským kapesníkem je k zulbání a houf malých čertů rádí jako třída o přestávce, když jí nikdo nehlídá. Jsou to děti zcela dětské i s jeho královskou výsostí bez lepených vousů a líčených vrásek. Děcka si prostě hrají na peklo a na království a spolu s nimi si hraje i pan učitel. A pak je tu ještě druhý čert — Zachariáš a za toho bych chtěla poděkovat manželům Sypalovým zvláště. Ne proto, že se nám tak moc líbil na scéně, snad by jeho roli zahrál dobře i někdo jiný. Poděkování patří za to, že svěřili roli právě tomuto chlapci, který neobstál ve škole, ať už byly důvody jakékoliv, a nestačil postupovat se svými vrstevníky. A přece je členem souboru a vytvořil jednu z nejkrásnějších postav celého festivalu. Je mu už čtrnáct let a jeho život není jednoduchý. A přece našel místo, kde může být šťasten a navíc rozdávat radost jiným.

Co ještě dodat? Že děti také dobře zpívaly a tančily, že paní učitelka Sypalová vede děti od první třídy, že vystupují pro mateřské školy a při vítání novorozeňátek do života a ještě tu a tam a že už zase začíná s novými prvňáky, když už jí tyhle děti přerostly do vyššího stupně? Dalo by se toho jistě napsat ještě mnoho a bylo by to všechno stejně hezké a chvályhodné jako to, co jsem již napsala. Tak tedy dík za dobrou pohodu a radost, kterou rozdáváte.

JINDRA DELONGOVÁ

Ze soutěže na návrh odznaku členů SČDO vyšel vítězně návrh Martina Dyrynka z Prahy, který zde v černobílém provedení reprodukuje. Porota rozhodla dále udělit II. cenu Janu Stránskému z Železného Brodu a III. cenu Miloši Václavíkovi z Ostrova nad Ohří. Soutěž měla relativně značný ohlas, porota posoudila celkem 27 návrhů.

■ Drahotuší ochotníci se rozloučili se svým dlouholetým členem Augustinem Řehákem. Patřil mezi neaktivnější ochotníky, kteří hlavně ve dvacátých a třicátých letech udávali ráz kulturního dění. Vytvořil celou řadu postav — za poslední léta zvláště titulní roli Jiráskova Otce, Floriána Buchtu v Šamberkově Tylovi, Barnabáše v Klicpeřově Zlém jelenu, dědu Ničipora v operetě Svadba v Malinovce a naposledy (v r. 1965) sekerníka Brahu v Jiráskově Lucerně. Byl angažován v četných veřejných funkcích — dlouholetý předseda školské a kulturní komise MNV, jednatel SČDO, zasloužil se o výstavbu Požárního domu, kulturního zařízení v domě Osvětové besedy atd. V začátcích divadelních festivalů Pobečví patřil k nejlepším organizátorům. Devátého se již nezúčastnil. Zemřel 5. května ve věku dvaosmdesáti let. C. B.

Praktické kapitoly z OSVĚTLOVÁNÍ

Regulátory a tlumiče světla

Moderní scénografie potřebuje dramatické ovládání světelných zdrojů, potřebuje měnit intenzitu jasu jejich světla, proměnnost zatmívání či roztmívání scény v závislosti na dramatickém čase či jiných potřebách hry a záměru režiséra.

Ke splnění všech těchto úkolů potřebujeme na každém jevišti, sloužícím divadelnímu provozu účinný regulátor. Známe celou řadu zařízení, od nejjednodušších elektrolytických (kapalinových) tlumičů až po regulátor s řízenou polovodičovou diodou — tyristor.

Rozdělme si tlumiče světla podle druhů regulace:

- 1 — elektrolytický tlumič — ponorný odpor
- 2 — odporová cívka — reostat
- 3 — indukce — autotransfornátor
- 4 — reaktanční elmagmetický zesilovač — transduktor
- 5 — reaktanční elektronkový tlumič — thyatron
- 6 — řízený výkonovou polovodičovou diodou — tyristor

Podle konstrukce a způsobu řízení světla lze regulátory rozdělit do skupin tří: s řízením přímým — ruční mechanický pohyb působí v přímé odezvě změnu světelné intenzity. Jde o zařízení, v nichž je v jediném tělese zabudována část řídicí (stavědlo) i elektricky regulační (ponorný odpor, reostat, autotransfornátor).

Řízení nepřímé pozůstává zásadně z části dvou. Ovládací regulátor má jen řídicí prvky — většinou jen skupiny potenciometrů s ručním i motorickým ovládním, které elektricky, na dálku, ovlivňují chod jednotlivých stmívačů, umístěných zcela samostatně. Jsou jimi stmívače transduktorové, thyatronové i tyristorové. Výhodou nepřímého řízení je značná přizpůsobivost malého řídicího pultu a nemechanický způsob regulace ve vlastním stmívači.

Mluvíme-li o řízení automatickým, máme na mysli děrnoštítkové, či magnetofonové zařízení (paměť), které je elektricky vsazeno mezi řídicí pult a stmívač. Automatika umožňuje nejen programování, ale i perfektní reprodukci nazkoušených světelných změn,

takže světelný scénář je vlastně sadou děrnoštítkových listků či magnetofonovou páskou. V knize osvětlovače je potom jen poznámka o narážce a rychlosti jednotlivých proměn světla. Programové zařízení je ovládáno řídicím potenciometrem a tlačítky. Kromě toho má osvětlovač možnost jednotlivý okruh vypnout, nebo ovládat ručně. V Československu se vývojem i výrobou programátorů pro divadla zabývají závody průmyslové automatizace (ZPA) v Děčíně, které toto zařízení dodaly např. do Divadla pracujících v Gottwaldově.

Vraťme se několika poznámkami k regulátorům, které jsou na ochotnických jevištích.

Elektrolytické stmívače už na našich jevištích dožívají. Jejich konstrukce je patrna z obrázku. Stačí jen dodat: čím jsou elektrody (Fe) hlouběji ponořeny do kapaliny, tím je mezi nimi menší elektrický odpor a žárovka svítí intenzivněji. Naopak, čím jsou ponořeny méně, tím klesá její jas. (Autor se v praxi s takovýmto regulátorem setkal v Pionýrském divadle ve Rijece.)

Častěji se na malých scénách setkáváme s regulací pomocí reostatů. Regulace se děje pomocí proměnného odporu (R), zařazeného v obvodu s reflektorem. Tento odpor bývá různé konstrukce. Nejobvyklejším je keramický válec, na němž je navinut některý z ohmických odporových materiálů, jako konstantan, manganin, chromnikelin atd. Ohmická hodnota takového odporového solenoidu (cívky) musí být třikrát až čtyřikrát větší, než odpor zapojeného elektrického světelného zdroje při plném napětí. Z toho vyplývá přímá závislost regulačního ohmického odporu na spotřebiči. Zejména tehdy, kdy chceme docílit optimální plynulosti regulace světelného jasu od 0 % do 100 %. (Viz obrázek tabulky v obraz. příloze.)

Vedle malého ručního odporu s možností tlumit 500 W žárovku máme v divadlech i regulátory, které jednotlivě řízené okruhy mohou zatížit 1000 W, 2000 W i více. Sdružování takovýchto odporových jednotek vyžaduje i řešení vlastní bezpečné obsluhy. Elektrická regulační část je oddělena od mechanické pomocí lanek, ovládacích sběrače. Obsluhující osvětlovač pracuje již na stavědle.

Vlastní elektrická část odporové regulace má značné nevýhody, z nichž největší je v nehospodárném odběru elektrického proudu. Každé utlumení reflektoru znamená proměnu elektrické energie v tepelnou, říkáme, že reostat „topí“. Další nevýhodou je nemožnost lineárního rozsvěcování svítidla. Při 100 dílkové stupnici na regulátoru neodpovídá nastavení páčky na 50 dílek polovině světelného jasu zdroje. (Viz tabulka.)

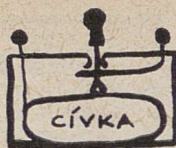
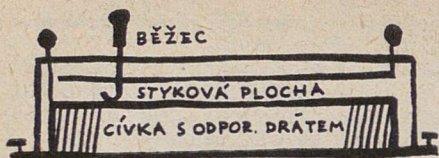
Stává se, že plynulé stmívání náhle končí „utržením“ světla, což působí na diváky značně nepříjemně. V případě, že máme na jevišti ovládat 80 W stolní lampu a máme k dispozici jen 1000 W reostat, musíme k této lampě paralelně připojit reflektor s 1000 W žárovkou, který nasměrujeme jako světlo právě od této lampy. Není-li takovéto nasměrování možné, připojíme k lampě paralelně vanu s 1000 W žárovkou, která bude svítit za kulisami do podlahy.

Máme-li na jevišti k dispozici jen reostatovou regulaci světelného parku, budeme se snažit vyvarovat takzvaných „potlumených“ scén. Chceme-li na jevišti realizovat noční atmosféru, řešme ji raději vtipnějším vysvícením prostoru se zařizovanými reflektory, než prostým utážením na stavědle. Delší odběr proudu z poloviny reostatové odporové cívky může její závit ohřát až do červena a mohl by vzniknout od přetřeseného drátu požár. Zpozorujeme-li, že reostat „topí“, raději nějaký ten dílek přidáme. U některých odporových materiálů odpor s ohřevem klesá a žárovka se proto sama více rozsvěcuje. To je další z nevýhod odporové regulace scénického světla.

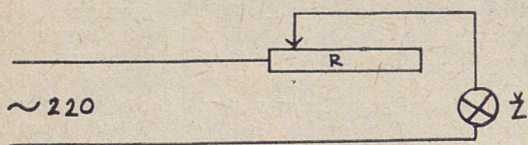
V moderním divadelním provozu proto reostatovou regulaci zařadíme nejvýš do okruhu sálových světél, abychom je mohli plynule rozsvěcovat a zhašet. Pozor však, aby těleso odporu bezpečně vypínalo!

Regulátory autotransfornátorové

Nejrozšířenějším a zatím i nejlevnějším způsobem scénické regulace je ovládání jasu reflektorů pomocí změny napětí. Děje se to pomocí autotransfornátorů — tedy transformátorů s jediným vinutím (primárním), které má na jedné straně obnaženo vinutí závitů (nebo z každého jednotlivého závitu vyvedenu odbočnici), ze kterých posuvný sběrač odebírá proti

Odporový
tlumič —
reostat —
ruční,
podélné
konstrukce

nulovému vodiči různé napětí. (Viz obrázek!)

Jak je patrné z tabulky, má regulace pomocí autotrafa velmi dobrou lineární charakteristiku křivky odběru, která se v závislosti na zatížení nemění. To prakticky znamená, že jas žárovky (80 W nebo 1000 W) regulované autotransformátorem odpovídá přibližně nastavení dílků na stavědle. Ani zde není závislost absolutní, ale pro jevištní praxi naprosto vyhovuje. (Viz tabulku!)

Zařízení je zcela jednoduché, pracuje výhradně se střídavým napětím (obvykle 380V/220V, nebo 220 V). Elektrická část při obsluze nevyžaduje zvláštní údržbu. Autotransformátorový jevištní regulátor má dvě části:

- 1 — regulační stavědlo — přímé řízení pomocí mechanických strojků, jedno — nebo dvousměrné (viz obrázek),
- 2 — vlastní autotrafo, sestavené z železného plechového jádra, kolem něž je navinuta cívka primárního vinutí s obnaženou drážkou pro pohyb běžců a se svorkovnicemi přívodu a odvodů energie k jednotlivým okruhům. (Samozřejmě, že přes jističní, umístěné mimo, či ve vlastním rozvodu zařízení.)

Konstruktivně se vyrábějí tyto regulační jednotky jako autotrafa jednofázové — na jádru je jediná cívka, z jejíhož vinutí lze odebírat zpravidla sedmi běžci nezávisle na sobě různá napětí od 0—220V — pro samostatné světelné okruhy. Zatížení tohoto trafo je max. 10 KVA. Sběrače jsou ruční, posuvné ve vertikálním směru. Na horní desce je instalováno jističní, odběr napětí k jednotlivým okruhům se děje ze zásuvek na zadní, nebo boční straně trafo. Toto zařízení se hodí pro zájezdovou činnost divadel.

Často se na našich jevištích setkáváme s autotransformátorem shora popsané konstrukce na třífázové, motorové napětí (Lidové divadlo Svitavy, Tylovo divadlo v Újezdě u Brna aj.). Má obvykle 3×7 okruhů a pro malé divadelní sálky úplně vyhovuje. Bývá připojeno 25 A motorovou zásuvkou. Při tom je třeba dbát, aby i toto elektrické zařízení bylo řádně uzemněno (stejný ohmický odpor jako má kovová konstrukce osvětlovacího stánoviště, kabiny, či jevištního portálu). Tento autotransformátor má stát na izolované podložce asi ve výšce 40 cm od podlahy, aby obsluhující osvětlovač mohl při práci na něm sedět.

Několik slov o údržbě tohoto autotransformátoru.

Hučí-li, či drnčí-li při provozu, stačí obvykle utáhnout šrouby, které procházejí železnými plechy jádra trafo, eventuálně jej pevně přitáhnout šrouby M 10

k podlaze kabiny. Jsou-li jednotlivé sběrače přetíženy (nad 1000 W), stává se, že se jejich kontakty příliš opalují, jiskří a vypalují ve vinutí transformátoru nepříjemné dýmky, znemožňující plynulou regulaci. V tom případě trafo odpojme, sundáme přední krycí plechy a obnaženou část závitů vyhladíme smirkovým papírem. Potom závit pečlivě „vymeteme“ štětcem s tuhými štětčinami a vinutí trafo potřeme transformátorovým olejem. Samozřejmě odstraníme příčinu „vykusování dř“ — zapojíme do tohoto vinutí odpovídající spotřebič.

Stojí-li trafo delší dobu ve vlhké místnosti (deštivé léto), je třeba jej čas od času zapnout — i nezatížené — aby se z něj vypařila vlhkost.

Vlhké trafo zapínáme jen na krátkou dobu — a raději častěji — aby se nám náhodou „neprofláкло“, neroztrhlo a nezničilo.

Regulátor konstrukce Elektrosvit Lenešice

Národní podnik Elektrosvit Lenešice — dnes zaniklý — vyráběl autotransformátorové regulátory typu Bordoni na základě dokumentace býv. firmy Vohralík, která se výrobou jevištních regulátorů zabývala před revolucí. V podstatě šlo o třífázový autotransformátor, zabudovaný ve spodní části monobloku, jehož horní část tvořilo vlastní stavědlo, kde otačení ručních kol ovládalo pomocí ocelových lanek polohu lamelových mosazných sběračů, z nichž bylo napětí odváděno pomocí mosazných lišt na šrouby svorkovnice, odkud byl instalován odvod jednotlivých okruhů k pojistkám nebo jističům a potom zásuvkám. Aby byla zajištěna jakákoliv poloha sběračů, byla jejich váha vyvažována systémem závaží, zavěšených opět na ocelovém lanku přes ruční kola.

Mechanická část byla konstruována různě. Jednotlivá ovládací kola bylo možno fixovat na unašecí osu pomocí „strojků“ buďto jako jednosměrná [Typ 603], nebo dvousměrná [Typ 609]. Menší typ měl celkem 12 ovládaných okruhů, větší 24 — ve dvou osách pod sebou, nebo 36 pák. Typ se třemi osami pod sebou, který měl již regulační část — stavědlo — odděleno od trafo a vzájemné propojení se dělo pomocí lanek, tažených přes různé kladky — měl celkem 42 ovládaných okruhů. Padesát šestí okruhový transformátor používá k regulaci dvou těles: 42 a 14 okruhová trafo. Při tomto zapojení je třeba při provozu dbát správného rozložení odběru na jednotlivých fázových větvích, aby nedocházelo k přetížení některé. Zatížení jednotlivých okruhů — zásuvek může být u těchto transformátorů max. 2500 W. K regulaci vyšších odběrů — např. 3000W projektor — použijeme dvou okruhů stejné fáze, zapojené

před odběrem paralelně. Při provozu s oběma běžci pracujeme spřaženě, jako s jedním.

Závady při provozu autotransformátoru

Jak již bylo poznamenané, bývají obě části regulátoru vzájemně propojeny ocelovými lanky, která obsluze často způsobují těžkou hlavu. Lanka padají s převodových koleček. Jedním z nejčastějších důvodů této závady je zadržávání běžců v závitové drážce. Může být způsobeno několika faktory: jádro trafo je uvolněno a závit „nesedí“. Někdy stačí dotáhnout šrouby (viz shora popsané), jindy zapečení běžce způsobily uvolněné lamely sběrače. V takovém případě „vjejř“ lamel stáhneme k sobě porcelánovými tělísky a jemným plníkem je opilujeme na rozích mírně do kulata (pozor, aby styčná plocha mezi lamelami a závit byla dostatečná). Očistíme od kovových pilin štětečkem, případně na lamely kápneme transformátorový olej. Vypálenou drážku v transformátoru očistíme „prozkem smirkového papíru, který v drážce vedeme dřevěným špalíčkem v šířce drážky. Jiným důvodem neklouzání sběračů v drážkách trafo může být nevycentrované lanko v hlavě sběrače — stačí povolit šroub M 6 a lanko vycentrovat. Matku podložit pérovou podložkou, aby neklouzala. Někdy zadržávání sběračů v trafo způsobuje nepořádné usazení tělesa přístroje. Trafo má sedět na betonovém soklu, přitaženo k němu po vyvážení vodní vahou pomocí šroubů. Jde o to, aby tělesa sběračů najížděla vertikálně kolmo.

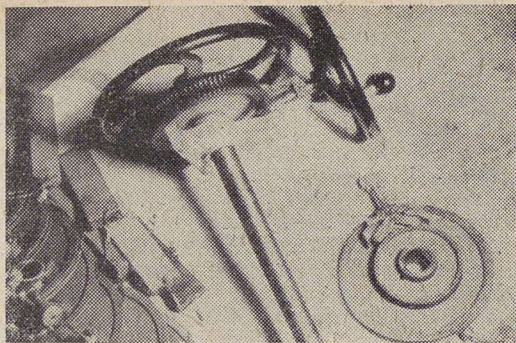
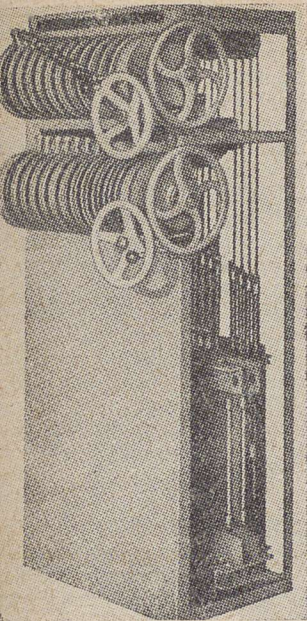
Vážnější závadou, pro níž je většina těchto stavědel odsouzena k výměně, je častá poruchovost mechanismu stavědla. To pozůstává z nosného tělesa hlavních hřídelí s drážkovými talíři a strojky (zámký), pomocnými hřídeli obracejícími směry lichých kroužků a konečně spojky s hnacími koly. Větší regulátory mají ovládací servomotory.

Jednotlivé ovládané talíře se upínají na hnací hřídel pomocí zámků či strojků, které různé otočením zabírají ve směru otáčení hlavní hřídele, nebo do protisměru na liché kroužky. V takovém případě „jedou“ pohybově obráceně proti točení hlavní hřídele. Strojky se upínají pomocí čtyřpákových kladiček, které ve zvoleném okamžiku působí jako spojka mezi nálitkem talíře a unašecí hřídelí (nebo kroužkem). Častá závada je, že strojky dostatečně k nálitku nepřilnou a prokluzují. Kola se točí, ale strojky stojí, k regulaci a posunu sběračů nedochází. Někdy stačí strojky sejmut z talířů a řádně je trychlorem odmastit (nejraději na volném prostranství, pozor na výparu!). Také hřídel i s protisměrnými kroužky je třeba odmastit. Třecí plochy stavědla musí být suché!

„Vychozenému“ stavědlu pomůže někdy výměna některých strojků mezi sebou. Na každém regulátoru jsou liché a sudé. Nechodící našroubujeme na ty okruhy, které potřebujeme nejméně (př. Horizontové baterie). Někdy pomůže třecí plochy natřít kalafunou, rozpuštěnou v trychloru. Pozor, aby vzniklý film nebyl příliš vysoký a hřídel neodnášela strojky i při jejich vypnutí!

Nepříjemnou závadou je i skřípota lanek v jedné z drážek talíře. Stačí, aby se lanko sběrače pohybovalo v opačné drážce, než lanko závaží. Je-li lanko příliš krátké, dochází k vytzažení sběrače drážky trafo. Stačí do přiměřené výšky nad sběrači v trafo našroubovat odrazovou latku, která vytzažení zabráni.

(Pokračování)

Detail hnací osy a vnášecí talíř se strojkem

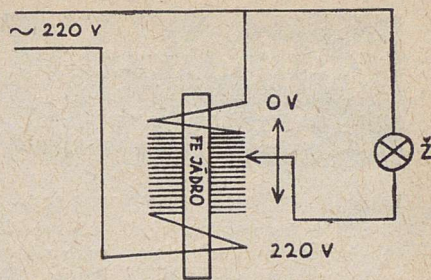
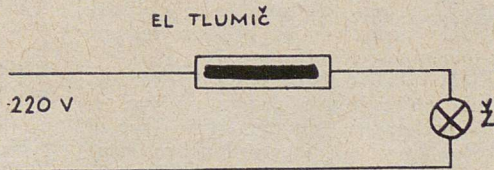
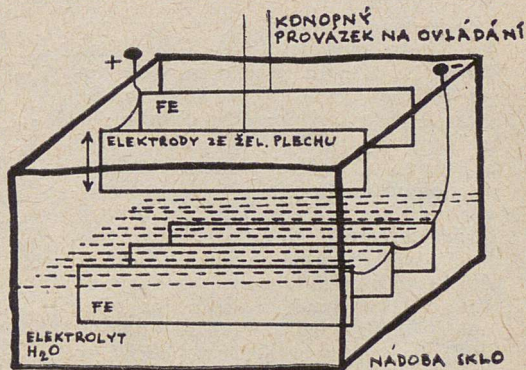
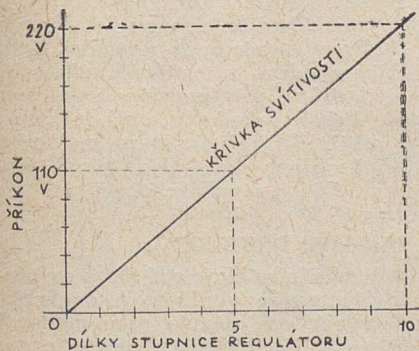

Schéma zapojení a funkce fáze autotransformátoru

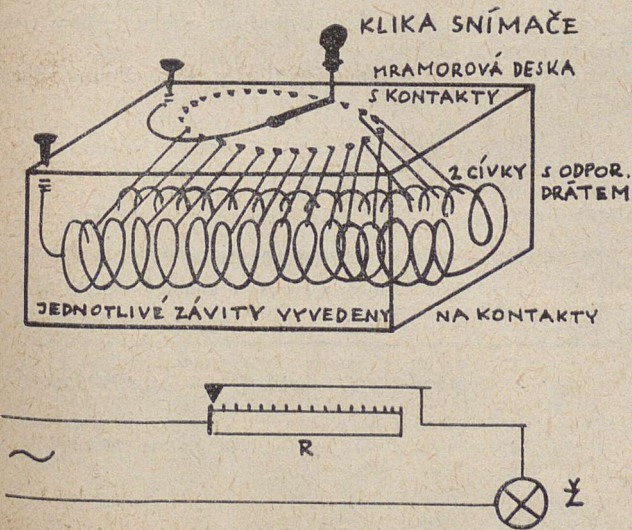

Elektrolytický tlumič – schematické znázornění

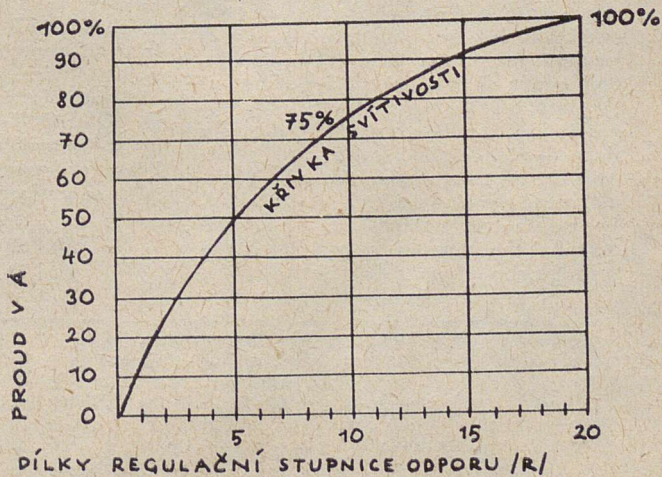

Křivka svítivosti při regulaci autotrafem – je lineární

Reostat otočné konstrukce

Křivka svítivosti při odporové ohmické regulaci

ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA

BUDOU MÍT ANGLIČANÉ ND? Nám se to zdá celkem samozřejmé, mít své ND, tedy soubor a také budovu. Jenže v Anglii tento projekt trvá už příliš dlouho. Idea ND prý vznikla myšlenkou slavného anglického herce z osmnáctého století, Davida Garricka, který chtěl tímto způsobem uctít památku osobnosti W. Shakespeara. Jenže uzrávala příliš dlouho... Teprve ve třicátých letech tohoto století ji oživil, budova měla stát v South Kensingtonu. Základní kámen snad položil nebo měl položit sám B. Shaw. Jenže i na tento projekt se brzy zapomnělo. Po druhé světové válce založili v Londýně Radu Národního divadla. Ale výsledek opět žádný. Teprve v roce 1962 se objevil v Londýně soubor, který má alespoň název Národní divadlo, jak víme, v jeho čele je Laurence Olivier a dramaturgem známý kritik Kenth Tynan. Zatím hrají v budově bývalého divadla Old Vic. Ale i toto provizorium trvá už řádku let. V roce 1969 vznikl další pokus oživit myšlenku ND a byl položen nový kámen, jestli doslova nebo jen symbolicky, to nevíme. Fakt je ten, že Olivier se tím nápadem příliš nevrátil, už asi nevěří žádným slibům, k slavnostnosti „zahájení“ poslal místo sebe jen „srdečné blahopřání“. Nyní, prý již po šesté, ožila myšlenka takovou silou, že ND Anglie prý přece jen dostane! Anglický tisk ironicky poznamenává – „opravdu jste o tom přesvědčeni, pánové...?“

ZKUŠENOSTI Z POLSKA. Andrzej Hausbrandt, donedávna dramaturg varšavského divadla Ateneum (kde hrával Zbýšek Cybulski), dnes vedoucí redaktor mezinárodního časopisu ITI Le Theatre en Pologne, napsal nedávno obsáhlý článek o polském amatérském divadle do krakovského týdeníku Życie literackie. Vyplývá z něj mimo jiné: existuje přes 600 amatérských souborů, organizovaných v ZTA (Związek Teatrów Amatorskich – tedy amatérském svazu), kromě toho skoro půl druhého tisíce amatérských klubů a kroužků, které tam rovněž počítají. Na procenta v posledních letech ubylo diváků, asi o 7,5%. Snad je to proto, píše A. Hausbrandt, že mnoho vesnic je již nyní – na rozdíl od dávnější doby – plně elektrifikováno, takže přibylo kin a filmových představení (na vesnici ročně vidí kino asi 30 milionů diváků). To ovšem nic nemění na popularitě amatérského divadla, a to i tam, kde zajíždí nebo přímo sídlí divadlo profesionální. Amatérské hnutí má ovšem

i řadu svých problémů, jedním z nich je nedostatek profesionálních instruktorů. Autor apeluje na pomoc ministerstva v tomto směru, zejména připomíná, že před lety Leon Schiller zřídil na všech divadelních učilištích výuku speciálních kursů pro režiséry-amatéry. Proč se to zrušilo, ptá se autor. A my se můžeme zeptat: neměli bychom o něčem podobném uvažovat i u nás?

PETER WEISS ZKLAMAL? Na scéně Schauspielhausu v Düsseldorfu se uskutečnila světová premiéra nejnovější hry dramatika P. Weisse Trocký ve vyhnanství. Ve známé politické deklaraci z roku 1965 dramatik napsal, že má-li si vybrat, „dává přednost socialismu, protože jen tento systém umožňuje zničit existující zlo na světě...“ Podle kritik se však zdá, že dramatikovo stanovisko není jednoznačné. Frankfurter Allgemeine i list Christ und Welt píší o hře jako o slabé a dokonale nudné. Jiní kritici píší, že Weiss chtěl „prý vyzkoušet, co jeho hře řekne Moskva...“ Litgazeta otiskla o hře článek z pera L. Ginsburga, sovětského překladatele děl P. Weisse. Píše se v něm mimo jiné: „To, že je hra umělecky slabá, píší samotné západoněmecké listy. Musím ze svého hlediska ovšem dodat, že je to hra, která se nezvykle mýjí s historickou pravdou. Autor si nedal dost práce, aby prostudoval epochu, v níž se dějí osudy jeho hrdiny... V leninském roce je to od autora divné stanovisko...“ Podle západoněmeckých listů po skončení veřejné generální zkoušky měl autor diskutovat s mladými lidmi. Jenže ti se shromáždili kolem jeviště a křičeli prý na autora, že chtějí, aby jim ukázal Lenina a ne Trockého...“

BULHARSKÝ AMATÉRSKÝ RUCH je jistě na jednom z prvních míst na světě. Bulharsko má dnes 8,5 mil. obyvatel, ale více než 18 tisíc různých amatérských těles. Z toho 10,5 tisíce připadá na města a menší část, asi 7,6 tisíce jsou soubory vesnické. Největší část z nich jsou soubory zpěvácké (8,4 tisíce), na druhém místě divadelní soubory (2,5 tisíce) a pak taneční (2,1 tisíce). Kromě těchto těles pracuje v Bulharsku asi 200 amatérských oper a asi 100 operetních těles. Na nedávném celostátním festivalu amatérských souborů, uspořádaném u příležitosti 25. výročí osvobození země, se podílelo více než šest tisíc účastníků, většinou mladých lidí.

G. TOVSTONOGOV uveřejnil v Komso-molské pravdě obsáhlý článek, nazvaný Právo na opravdové velké umění. Zamýšlí se v něm nad aktuálními otázkami

sovětského umění a dramatu zvláště. Píše, že klasické drama je stále živé mimo jiné proto, že zobrazovalo reálné postavy, konkrétní bytosti, nezastřené mlhou absurdity a obecnosti... V další části shledává příčiny nynějšího stavu sovětské dramatiky, o níž prý mnozí říkají, že je v krizi. S tím nesohlasí, ale spatřuje celou řadu nedostatků. Objevují se např. hry o inteligenci, v nichž ale vystupují vědci, inženýři, architekti a přitom se podobají jako vejce vejci. Je na čase skoncovat už také s označováním her jako „hra s dělnickou problematikou“ nebo „hra s kolchozní tematikou“. To je schematický nesmysl, říká režisér Tovstonogov, copak je možné třeba Gorkého Nepřátele zúžit jen na „hru s dělnickou problematikou“? Tovstonogovův článek vzbudil všeobecný zájem a přetiskly si jej i polské odborné časopisy.

NEDÁVNO MĚLA PREMIÉRU nová hra francouzského dramatika Jeana Anouilha, autora Skřivánka či dramatu Becket, které hraje naše ND (a nedávno jsme viděli i filmovou verzi). Kde byla tato premiéra? Samozřejmě že v Paříži, na scéně divadla Comédie des Champs-Élysées, režii měl Roland Pietri. Hra se jmenuje Cher Antoine ou l'amour raté čili Drahý Antoine aneb neúspěšná láska. (Mimochodem, v tomtéž divadle měla před dvěma lety premiéru Anouilhova hra Pekař, pekařka a malý pekaříček, v režii téhož režiséra a za spolupráce téhož scénografa – Jean-Denis Malclés). Kritici všemoh obdivují autorovu dramatickou virtuozitu.

ZAJÍMAVÉ DROBNOSTI:

● V měsíčníku Plays and Players napsal E. Shorter, že v některých anglických divadlech prý existuje zákulisní hnutí, zvané SSSS, tj. Secret Society for the Snuffing out of Shakespeare (Tajný spolek pro likvidaci Shakespeara). Kritik tím naráží na špatné inscenace Shakespeareových děl v jeho rodné zemi...

● Anglický dramatik H. Pinter byl poctěn v Hamburku Shakespeareovou cenou představující 25 tisíc marek a povinností vybrat mladého autora, jemuž bude v další části nadace (5 tisíc marek), umožněno studium dramatického oboru...

● Ve světě jsou v módě dlouhé názvy, tady je jeden zajímavý: Pronásledování a smrt Urbaina Grandiera, způsobená sexuální hysterií jeptišek kláštera z Loudunu. Tentokrát jde ovšem o titul článku o nové opeře polského světově známého skladatele Pendereckého. (Opernwelt.)

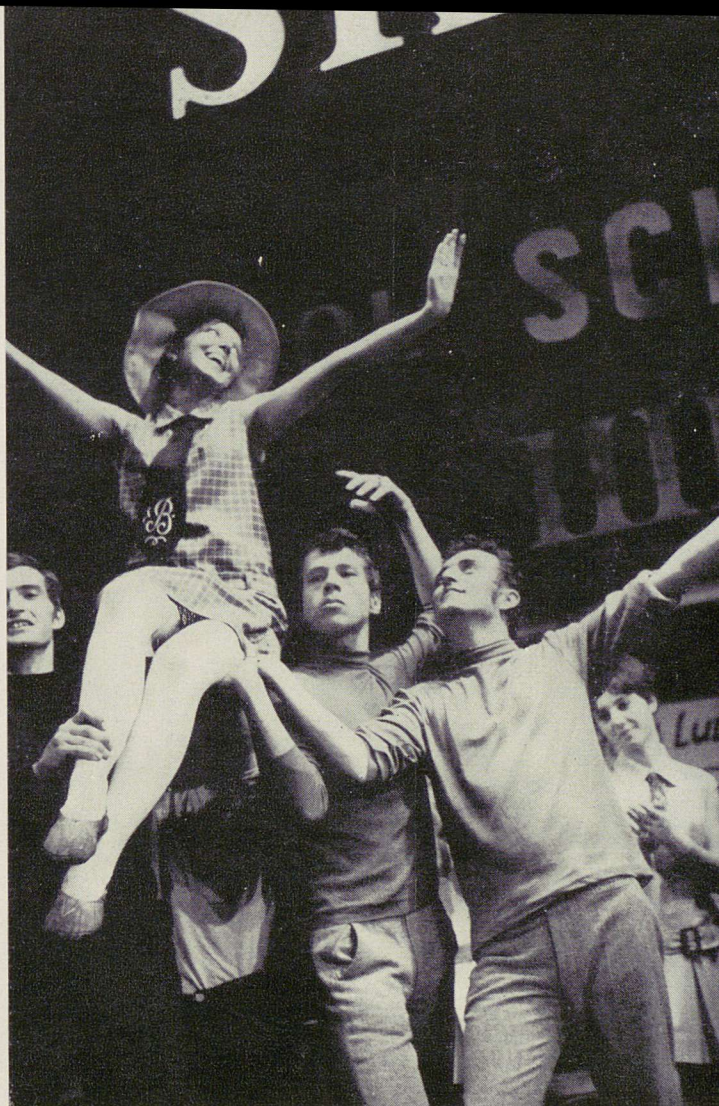
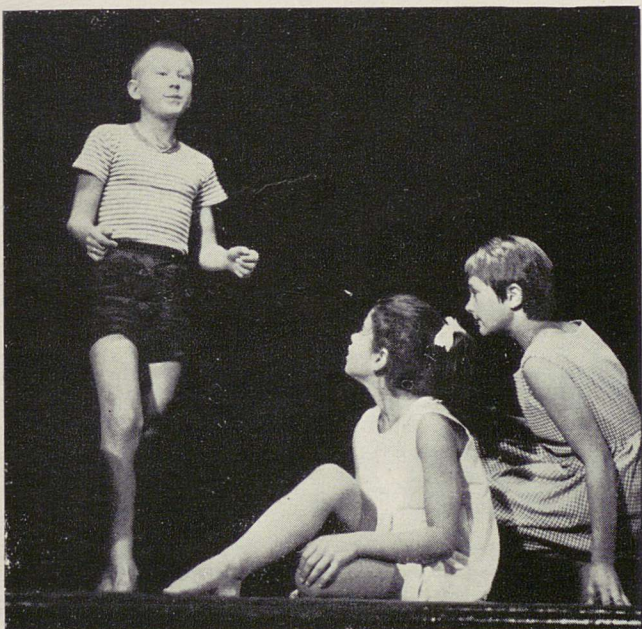
Na titulní straně Pernicův záběr z inscenace Kartouzy parmské (soubor Skřivani Brno, Trávníčkova adaptace Stendhala)

Amatérská scéna, ročník VII (Ochotnické divadlo, ročník XVI), čís. 7, červenec 1970. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce Amatérské scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon č. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — Vychází jednou měsíčně. — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v květnu 1970.

© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1970.

XIX-XXXIX

▶▶▶ JH ◀◀◀

Nahoře z vystoupení brněnského Pirka, vpravo z vyškovských Masopustních her na 37. Jiráskově Hronovu. Foto Minc.

Nahoře olomoučtí Výtečníci (38. JH), vlevo dole Púte (soubor Úsmev Bratislava, 37. JH), dole Andrejevova Tma (Bratislava – Nivy na 38. JH)

Waldemar Matuška vystupuje v činohře Národního divadla ve hře Na pravici Boha otce